BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

AVIENVS
ARATEA

EDIDIT
A. BREYSIG

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

HIMO MARQVARDT

PIETATIS ERGO

RVFI FESTI AVIENI

ARATEA

EDIDIT

ALFREDVS BREYSIG.

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI.

MDCCCLXXXII.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.
Printed in Germany

IOACHIMO MARQVARDT

PIETATIS ERGO

PRAEFATIO.

Rufius Festus Auienus, is qui Phaenomena Arati in Latinum conuertit, uidetur idem esse, qui fecit epigramma de se ad deam Nortiam.*) is cum uersu quinto illius epigrammatis de multis carminibus suis praedicet, diuersus esse uix potest ab eo, qui cum alia carmina minora composuit (cf. Wernsdorf. poet. Lat. min. V 3 p. 1296 sqq.), tum et Arati Phaenomena et Dionysii Periegesin Latine reddidit et de ora maritima uersus plus uno libro complexus est, denique totum Vergilium, ut ait Seruius ad Aen. X 388, et Liuium iambis scripsit (cf. Wernsdorf. eodem libro IV 2 p. 553 V 2 p. 652). eiusdem hominis cognomen, etsi in epigrammatis inscriptione deest, in illo ipso non desi-

---

*) C. I. L. VI P. I n. 537 p. 103:

I. R(ufius) Festus v(ir) c(larissimus) de se ad deam Norti[am].
Festus, Musoni suboles prolesque Avieni,
unde tui latices traxerunt, Caesia, nomen,
Nortia, te veneror, Lari cretus Vulsiniensi,
Romam habitans, gemino proconsulis auctus honor[e],
carmina multa serens, vitam insons, integer aev(u)m,
coniugio laetus Placidae numeroque frequenti
natorum exultans. vivax sit spiritus ollis!
cetera composita fatorum lege trahentur.

II. sancto patri filius Placidus.
Ibis in optatas sedes: nam Iuppiter aethram
pandit, Feste, tibi, candidus ut venias.
iamq(ue) venis. tendit dextras chorus inde deorum
et toto tibi iam plauditur ecce polo.

deratur. nam quae primo uersu posita sunt uerba prolesque Auieni illud tecte, sed satis indicare uidentur. et ipsa illa suboles prolesque ad u. 370 Arateorum spectare atque, cum epigrammatis uersu septimo ollis scriptum esset, ea antiqua pronominis figura Auienum saepenumero usum esse recte monuit Wernsdorfius eiusdem libri uolumine V 2 p. 621 sqq. idem primis uersibus, quos sancto patri filius Placidus inscripsit, Arateorum principium designari uere iudicauit (V 2 p. 623). neque igitur Jacobo Sponio (cf. Wernsdorf. V 2 p. 623 et Boeckh. ad C. I. Gr. n. 372 p. 436) aliisque uiris doctis (cf. Mommsen. ad epigramma, quod supra attuli), Aratea ad patrem eius qui epigramma fecit referenda esse censentibus adsentiri possum. quodsi in titulo Graeco (cf. C. I. Gr. n. 372 = C. I. A. I n. 635), quo Athenienses *ἀνθύπατον τῆς Ἑλλάδος Ῥούφιον Φῆστον* honorauerunt, cognomen non additum est, haud scio an ibi Arateorum scriptor non indicetur. quae cum ita sint, etiam dubitari debet, utrum illi Rufius praenomen fuerit an Rufus. nam qui ei Rufium praenomen tribuerunt, illo titulo nituntur (cf. Wernsdorf. V 2 p. 623 sq. Mommsen, Herm. XVI p. 605 adn. 1 et 2). contorta res est et difficilis, ad quam expediendam ne codices quidem multum ualent. nam cum liber Ambrosianus habeat Ruffi, RVFFI forsitan factum sit ex RVFII. RVFII autem profectum uidetur a RVFI, quod in archetypo fuisse praeter Gudianum liber Vindobonensis et editio antiquissima testantur.

Fuit autem Auienus aetate Hieronymi, qui ('c. a. 387' cf. Mommsen. ad C. I. L. VI P. I n. 537) Aratum ab illo nuper in Latinum sermonem translatum esse in epist. ad Tit. libr. c. 1 scribit. cui poemati Auienum indicem fecisse Arati, harum rerum existimatoribus probasse mihi uideor in programmate Erfurtensi a. 1882 p. III sq.

Iam uero ad edendum Auieni Aratum duos ad-
hibui libros manu scriptos, quorum unus est Vindo-
V bonensis, Mediolanensis alter. ac liber Vindobonensis
est membranaceus, saeculi decimi, forma maxima, nu-
mero CXI apud Endlicherum, catalog. cod. philol.
Latin. p. 54. scripturis quidem usus sum eis, quas
olim habuit Mauricius Haupt. collatae sunt cum exem-
plo editionis Sanctandreanae et in eo ipso notatae.
codicem ipsum uersu 1580 finiri constat. praeterea
desunt u. 324, 713, 1013, 1014, 1409. cum alii sunt
mutili, tum u. 270 et 570 et qui iam in prog. Erf.
afferendus fuit 1079; unus u. 675 etiam caesura eget.
A Mediolanensis autem est ex libris Ambrosianis, papy-
raceus, saeculi quinti decimi, secunda forma minore
(2^0 min.) is olim fuit Bonini Mombritii. collatus est
a Gustavo Loewe, cui facere non possum quin hoc
quoque loco gratias agam ex animi sententia. hoc
libro primum continentur Auieni Aratea usque ad
uersum 1322. leguntur post undecim duodecimue li-
nearum spatium uacuum u. 1335 usque ad u. 1581
et u. 1750 cum reliquis, quibus subscriptum est:
R u f f i F e s t i A r a t u s e x p l i c i t. I n c i p i t e i u s d e m
o r b i s t e r r ę. quam quidem descriptionem orbis terrae
excipiunt Arateorum uersus antea omissi, 1582 usque
ad u. 1749. in eodem uolumine praeter haec duo
Auieni poemata inueniuntur Germanici Aratea cum
uita Arati et Arateorum Ciceronis reliquiae (cf. Hermes
XV p. 180 n. 50). sed in Arato Auieni desiderantur
u. 324, 624, 625, 713, 1013, 1014, 1300, 1323 usque
ad u. 1334, 1409, 1743. ad quinquaginta uersus muti-
lati sunt, in quibus u. 270 et 570 et 1079. uersus
b a
autem 675 habet f u g e s o l l e r s. cum uero liber Am-
brosianus sit recentissimus neque de archetypo ipso
descriptus esse possit, iure dubitandum est, an mutatus
ille ordo uerborum archetypo non debeatur. atque in

eo libro complures loci corrupti crucibus insigniti sunt; saepe etiam in margine quaedam notata sunt uelut ad u. 700: delphis non delphin.

L Ac ne illos quidem uersus Auieni perlustrare neglexi qui inueniuntur in Germanici codice Leidensi, qui signatur Vossianus Latinus Q. 79, cf. Germanici Aratea p. VII et progr. Erf. p. VII.

Et Gudiani libri Guelferbytanorum, qui est numero 132, inscriptionem attuli (cf. Hermes XI p. 251 n. 11).

e Ex editionibus quidem, quas fere omnes inspicere mihi licuit, ea, quam primam Georgius Valla Placentinus anno MCCCCLXXXVIII Venetiis parauit, media est inter codices et reliquos libros typis expressos, ut libri manu scripti fere instar sit. etenim in ea Auieni aliorumque poematis praescripta sunt haec:

Hic codex auienii cõtinet epigrãma. eiuſdẽ arati phænomena geographiã carmine heroico: & oras maritimas trimetro iambico: germanici quoq;: & marci tulii arati fragmenta: & Sereni uerſus de uariis curandis morbis.

In quibus, nisi omnia me fallunt, conspicua est uetusti exemplaris effigies. Georgium autem Vallam, id quod primus uidit Mauricius Haupt (cf. Hermes IV p. 331), ea quae uetus exemplar ei praebuerat satis accurate repetiisse, ipsa scripturarum natura comprobatur. iam haec editio inter omnes eo excellit, quod Aratea praebet plena neque ullum uersum omittit. quo factum est, ut ex omnibus una u. 1479 seruatum traderet. neque eo setius praeter alios uersus sunt mutili 270, 570, 1079 et u. 675 requiritur caesura.

Haud ita multo post anno MID Aldus Manutius Romanus Arati phaenomena 'Ruffo Festo Auienio paraphraſte' una cum Iulii Firmici Astronomicis aliisque libris, qui ad astrologiam pertinent, Venetiis in lucem edidit. quo libro omnes uersus praeter u. 1479 continentur. in eodem sunt mutili u. 270, 570, 1079 et

u. 675 expers caesurae est. in reliquis tamen rebus prorsus alia est condicio libri Aldini. neque enim dubitari debet, quin ille emendatorum manus expertus sit (cf. Hermes XII p. 155 n. 22 p. 157 n. 25 et progr. Erf. p. VI sq.).

Etiam emendatiora uerba poetae reddidisse sibi uisus est Ioachimus Perionius, qui 'Vergilii, Germanici Caesaris et Rufi Auieni carmina, iis respondentia Arati, quae a Cicerone conuersa interciderunt' anno MDXXXX Parisiis emittenda curauit. cuius lectiones cum ab Aldinis saepe discedant, tum aliquotiens concrepant cum codice Ambrosiano, uelut u. 1664 et in hoc libro et apud Perionium est s a e u u s. neque tamen ille multum perfecit. melius autem Auieno consuluit Guilelmus Morelius, qui anno MDLVIIII primum Auieni Aratum cum Arato ipso Parisiis excudit. eius uestigiis institit Theodorus Graminaeus, cuius liber anno MDLXVIIII
v Coloniae prodiit (cf. Buhle, Arat. I p. XXII). Manutii autem et Morelii opera quae in Arateis erant mutata, ea fere omnia ab omnibus, quae postea illa ediderunt, sunt recepta. sic uulgata quaedam poematis memoria, cum illorum uirorum studiis orta esset, usque ad hanc aetatem propagata est. a qua qui anno MDLXXXVIIII editionem Sanctandreanam exornauit, iam non abhorret. ne Grotius quidem aliud fundamentum poematis emendandi ponere studuit. quamquam homo ille ingeniosus 'uix sextam egressus trieterida' Auienum Syntagmati suo, quod anno MDC Lugduni Batauorum foras dedit, adiunctum adeo ornauit atque expoliuit, ut qui post illum Arateis operam nauabant quae Grotius emendauerat repetiisse satis haberent. id fecerunt Petrus Melian (a. MDCXXXIV), Ioannes Buhle (a. MDCCCI), F. C. Matthiae (a. MDCCCXVII), quorum de editionibus nuper disseruimus (cf. progr. Erf. p. VIII). at multo plus ualuerunt ad Auienum restituendum Nicolai Heinsii emendationes, quae Syntagmati Grotiano ad-

iectae in bibliotheca Regia uniuersitatis litterariae Gottingensis adseruantur, et Ioannis Schraderi commentarius Berolinensis (cf. Hermes XV p. 183 n. 54) et Ioannis Schaubachii Aratea Lipsiensia (cf. Germanici Aratea p. XXIX et progr. Erf. p. VIII).

Ac de librorum manu scriptorum et editionum Venetarum auctoritate et cognatione sic iudico: saeculo nono aut decimo archetypi Arateorum fuisse apographon, in quo et uersus illi tres 270, 570, 1079 essent mutili et u. 675 desideraretur caesura. quibus mendis cum Vindobonensis et praeter caesuram u. 675 Ambrosianus atque editiones Venetae pariter laborent, libros nostros omnes ab illo apographo profectos esse necesse est. ex quo descripta esse suspicor duo exempla, quorum unum fuit plenum, alterum mutilatum. ex illo natae sunt Georgii Vallae et Aldi Manutii editiones, ex hoc libri manu exarati. iam uero et Ambrosianus a Vindobonensi et Aldina a priore editione tantum distat, ut inter exempla illa, ex quibus manauerunt, et libros ipsos alia exempla quasi gradus non possint non interiecta fuisse (cf. progr. Erf. p. VII). Vindobonensium autem libro, quippe qui propter aetatem et scripturarum praestantiam ad similitudinem archetypi accedat, imprimis fides habenda eiusque sequenda auctoritas est. Ambrosianum tamen ex recentiore exemplo deductum esse lectiones ipsae testantus, uelut I u p i t e r s u c c u s atque a u c t u m n u s g e n i t r i x h u m e r u s h a u d c o n n i t o r (cf. progr. Erf. p. V). atqui cum editionum Venetarum similis ratio sit, priori plus tribuendum est quam posteriori.

His igitur adiumentis ita usus sum, ut omnibus fere scripturis, quae ad orthographiam pertinent, omissis imprimis librorum manu scriptorum discrepantiam grauissimam notarem, editionum autem raro rationem haberem, nisi quod initio Georgii Vallae lectiones attuli plures quam postea. et siquid in Aldina uel in

qua alia editione recentiore memoria dignum mihi uisum erat, uulgatae lectionis signo (*v*) notaui. et cruces illas codicis Ambrosiani omittendas statui, praeterquam quod eas exempli causa u. 1099 et 1292 reliqui, neque ea, quae in eodem libro inter lineas adnotata sunt, prorsus neglexi, uelut quod u. 352 supra propter scriptum est, ubi ·i· significat id est (cf. Wattenbach, Anleitung z. latein. Paläogr. p. 25). nec omnibus locis una cum lectionibus a librariis ipsis emendatis eas adnotaui, quas illi antea posuerant. iam scripturas quasdam, quas leuiter mutatas recepi, sine ullo signo uncis inclusas addidi cf. u. 128. 183 alibi. quod ad res orthographicas attinet, omnibus locis, ut antea (cf. progr. Erf. p. VIII), sollertem et adque scripsi; in ceteris rebus, ubi certa ratio reperiri non potuerat, inconstantiam et consuetudinem libri Vindobonensis secutus sum. cum uero grauissimas tantum codicum lectiones afferre statuerim, in codice Ambrosiano flama et flamiger scriptum esse hoc loco monuisse satis est. etiam inde a u. 1581 pro succi genitrix similibus tacitus posui suci genetrix alia. inuitus tamen omisi haec:

139 ciscum flexo *A* 213 Neptūnique *A* 510 aut *V* haud *A* 826 piscem *correxit V* 843 circumuoluultur *V* 909 ne quas *A* 915 caelula *V* 941 aut *V* 976 credit *V* 1093 consorē *A* 1106 conditus *A* 1723 sintillas *A*.

Sed quo facilius pateat, quanta intercedat differentia inter uulgatas lectiones et nostras, has quauis rerum orthographicarum dissensione neglecta cum editione, quam F. C. Matthiae parauit, ita contulimus, ut lectionibus illius nostras adderemus. sunt enim hae:

1 inceptor | incentor 2 excelsam | et celsam 13 mundi primigeni | mentis primigenae 15 foedus | fetus 17 supremum | secundum 20 actor | auctor 21 pastor sacer | factus pater 22 perrumpit | perrupit 27 pater |

pariter 30 rapida inclinatio coeli | pigra inclinatio nodi 36 Nec defit | ne desit 38 arvis | auris 45 aethereos | aeternos 58 cum tempore | cur tempora 59 dimenso | demenso 66 superaret et | raperetur et 80 nam | pars ‖ carent | caret 82 luce | in luce 88 ipse manens | usque manet 93 Terminus | Nec minus 101 subjicit | subrigat 132 in fidem | infidum 133 certo | toto ‖ huic | haut 134 remorata | molita 135 ac | aut 136 Sed quia | denique 141 ubi | ut 145 caudae | cauda 148 ab ore | ob ora 157 demittitur | dimittitur 161 summa | summae 164 astris | astri 171 ortus | orbis 177 indomiti | inmodici 186 insedisse | insidisse 187 aethra | aethrae 188 inclutus | inditus 201 stridet | stridit 223 gnati | gnato 250 Heic | haec ‖ minitatio | metatio 254 rutilat | rutilet 255 torquet et | torqueat 256 in occiduis | inocciduis 266 flammam | flammantur 267 lucis | lori 268 diducunt | deducunt ‖ qua | *fax* 269 rutilo | reliquo 270 sacer adscribitur illic | sacer *hic* adscribitur illinc 278 ex | et ‖ parente | parente's 286 tu | quae 288 polo | pilae ‖ lubrica | lubricum 302 promiscua rura ‖ promiscaque iura 313 jus fecerat | susceperat 325 crepera | crepula 344 indomitus | inmodicus 346 succum | fucum 347 externo | extremo 357 utrumque | utrimque 358 clare | claram ‖ Arcto | arcton 360 ab ore | ob ora 361 fere | ferae 371 patrio | proprio 402 oceanum | cyaneum 414 at | ut 425 tum | non 431 oceano | Oceani 435 Boream | borean 437 cornuque | cornumque 441 Iasidem | Iasiden 443 Tergum | tergo 445 tantum hinc | tantum 446 extremo | extrema 447 luminis | mominis 453 Absunt | adstat 454 lucida | lurida ‖ aegrae | aegre 455 Sic | uix 471 succingitur | suppingitur 473 cornu | coni 474 abscisso | absciso 475 renectit | retentat 489 Namque | hunc 508 Tunc | Tum 510 ablapsu | ab lapsu 517 nullumque | nulloque 522 remotus | locatus 528 est |

in ‖ utrimque | utrumque 530 geminum suprema iugum | gemini suprema iugi 536 istic | istaec 540 ductus | ductos 541 Dercia | Derceti 563 Threici | Thraeci 570 connexas. Lentae | conexas *omnis* lentae 575 coeliger | caelifer 576 septem memorat | septem has memorat 582 Deo | dei ‖ Mynthes | Minthes 591 discretum | discretim 592 germanosque choros | germanoque choro 594 effigie | effigiem 595 istos | istac 597 sub pingui | suppingi 598 tua Sisyphe | Sisypheia 599 scaevo | saeuo 612 aestus | aestas 618 qua | quam 624 nam | iam 628 tegeret | tegerent 630 qua | qui 631 At | ac ‖ porro | ponto 633 ore | ora 636 pennis | pinnis 659 pigra | pigrae 662 nota | rota 664 tunc sunt | tum freta 666 phocae | focis 668 reagunt | cogunt 675 fuge sollers | sollers fuge 686 boream | borean 694 armiger | arbiter 703 arduos | arduus 707 hirsutum | auritum 721 suscipit | suspicit 723 dimittit | demittit 732 cyanea | coeanea 743 qua | quae 744 fulgent rutila ut quae plurima longo | fuluo rutilant quae plurima longi 745 lateri | lateris 758 sollenni | solemne ‖ monstrat more | rostro mouet 761 remulco | remulsi 776 multi | multum 777 suorum | duorum 780 est | et ‖ manans | manat 789 Disdata | didita 793 ulnis | alnis 798 larga | unda 803 hic | ut 804 hic | huc 812 nulla | nulli ‖ forma | formae 813 hae | haec 819 ne spectanda | † nec expectanda 836 hae | haec 838 uni | alii 840 lato | late ‖ igni | ignis 841 Stellae quoque | quin stellae 852 imbrifer | umbrifer 856 producere | procedere 871 fulguris | fulgoris 875 decedat | discedat 881 superstantem | super stantem 884 se tendunt | sunt tantum 890 degerat | egerat 896 etiam | et eam 912 tam | nam 916 subiecti | subrecti 945 vocatur | notatur 959 perstringuntur | praestringuntur ‖ perstringitur | praestringitur 963 superimminet | super imminet 965 ac | at 967 alius | alium 968 media |

medio ‖ orbem | orbe 969 recludens | secludens 973 pulsusque | pulsuque 977 axe | axem 978 in occiduo | inocciduum 988 meta | metae ‖ cursu | curru 991 creperi | crepuli 993 in cani speciem | cani specie 1010 Hippocrenes | Hippucrenae 1011 recto | recte 1014 aliis | alii ‖ at | et 1025 sint | sunt 1028 lapsis | lapsus 1034 spatium | spatio 1056 supereminet | super eminet 1066 ipse | ipsa 1067 non surgent | cum surgunt 1068 praetentaque | praetextaque 1071 qui circumplectitur | qua circum amplectitur 1075 aëre fluctus | aera fluctu 1076 aestus | aestu 1094 almi | omnis 1099 illius concedit sideris ortu | nullo reses ortum uiscere profert 1105 extulerunt | extulerant 1106 pennis | .pinnis 1107 in se ipse | crure 1118 pennarum | pinnarum 1122 salsae juba tota | salso iuba rore 1125 producens | protelans 1128 flagrantes | flagratas 1133 succedit | succendit 1140 vaga | uada 1153 oceano | Oceani 1158 superinuehit | super inuehit 1163 profundum | profundo 1165 undique | undas 1166 patulus | patulas 1171 o | est 1173 neque obduri compegi | nefas duri conpegit 1176 tabuerunt | caluerunt 1178 Tenet | tene 1189 male mali | mali 1190 contermina | conmercia 1195 ferebant | uehebant 1197 ingerit | inserit 1202 in occiduum | inocciduum 1205 solaque et | solio 1221 agit. At | agitat 1222 altera | aequora 1223 tunc | tum 1226 Sagittiferi | sagittigeri 1243 quae | qua 1246 sidera | uiscera 1250 superattrahit | super attrahit 1251 tingit | tangit 1261 Sed | Et 1269 salum | solum 1282 rursum | sursum ‖ edunt | edent 1283 Phrixei et | Phrixei 1292 super ulla | reses ullo 1293 viscera | uiscere ‖ neque | noua 1298 evadunt. Tum | exsuperant cum 1303 Bootem | Booten 1313 membra | tamen 1314 Quidni | quid nunc 1319 explicare notis | explorare notos 1326 primo | primum 1331 primo | primum 1333 cedat | caedat ‖ forma | formam

1340 ignem | ignis 1350 jugales | iuuencos 1352 At | Ac 1357 non | nunc 1370 Cecropia | Cecropea 1371 inseditque | inseuitque 1372 inventam | inuentum 1373 Sed | et 1377 Hoc ex fonte velut | Hic est fons unde et 1378 quo | quom 1379 aequora | et quom || paranti | parenti 1387 rabidis | rapidis 1409 immadidum | inmadidi 1410 fundit | fudit 1413 Multaque materia est | uuida materies 1424 eductum fervoris at objice mundus | et ductum feruentis ab obice mundi 1426 agris | agri 1429 aethrae | aethram 1430 superna furor illisos fulguris | superne furens inlisio fulgoris 1431 rutilis | rutili 1436 jugales | iuuencos 1437 deorsum | deorum 1440 telluris | telluri 1461 praetendat | protendat 1465 protollens | protollat || currus | cursus 1466 sit | sic 1467 tum | se 1468 supinatum diducat lumen | supinato diducat lumine 1471 coruscos | coruscis 1475 boream | borean 1479 deest | si luna alta tuens docet inclinarier alta 1482 subrigit | subrigat 1484 ora | oras 1493 fissa | fessa 1494 induerit | induit ac 1505 Phoebae | Phoebe 1509 axi compactum | axe adamanteo 1510 alta | altum 1515 obnitet | optinet 1517 imbrifer | umbrifer || Has super | his super 1518 Solis | Soli 1530 orbis | orbem 1565 atra | ora 1566 orbem | orbe 1567 facem | faciem 1576 induat | inbuat 1577 pro tractu | protractu 1578 labentem | labenti 1579 retro | taetro 1582 praecurrit | percurrit 1583 flumina | flamina 1590 nebulose | nebuloso 1591 haecque | hicque 1593 Sic | hic 1605 alta | adque 1620 ferat | serat 1623 ac in lapsu | et inlapsum 1625 sine | et 1644 seruarunt | seruarint 1659 aërii | aeriis 1669 ingens | saeuus 1681 convertit | cum uertit 1685 nebulam | nebulas 1696 repetunt | repetant 1707 totis | latis 1708 madebunt | natabunt 1709 relinquens | relinquet 1712 Redditur | sedibus 1724 trahit | ciet 1726 vartice | uertice 1731 crassa | clara 1733 et |

ac 1734 referat | referant 1745 pennis | pinnis 1755 signa | dura 1759 aethrae | aethra 1765 trepidus | trepide 1766 ad | ob 1805 *nondum* | *primum* 1815 Namque | nam quae 1824 altam | altas 1825 ventis | uenas 1827 hos | has 1829 modicum | modico ‖ agmen | agmina 1838 laetius | latius 1857 commonstrant | cum stridunt 1859 Portendit | portendunt ‖ praesentia multam | praesentiat ultro 1860 omina | omnia 1871 ea | et 1877 perquire | perquires. Huc accedit quod sedes duorum uersuum (357 et 447) mutaui.

Proximum est, ut de eis locis dicam, in quibus ea, quae libri manu exarati praebent, aut tuenda aut mutanda esse existimauerim neque antea de illis disseruerim. ac primum quidem u. 66 ea, quae *VA* tradiderunt, seruanda esse neque pro raperetur et cum Grotio superaret et aut cum R. Ungero, Subsiciuor. p. 7 sq., repararet et scribendum esse arbitror. musam enim Arateam, incolam Tauri (cf. Scaliger. ad Manil. I 402) ad agros Cecropios et Aonas festinasse Auienus dicit. liberiorem autem casus accusandi usum (cf. F. Haase, Vorlesungen über latein. Sprachwissenschaft II p. 81 sq. ed. H. Peter) fulcit Tacitus, cum ductum inde Congos exercitum annalium libro XII 32 dicit. similiter et ipse Auienus Vergilium, ut solet, imitans Herculem Hesperidum uenisse locos u. 180 dixit.

Iam caue credas Luciano Mueller (nou. mus. Rhen. XVII p. 184) u. 127 pro inmerso cum iam Titanius orbe scribenti *emenso* cum iam Titanius orbe. orbis enim ille est solis, quo inmerso i. e. in mare reuecto caelum rubescere et crepusculum oriri solet, id quod tremulo rubore a poeta significanter indicatum esse uix negaueris.

Ac quamquam u. 373 Lacedaemonius, quod ita habet Germanici codex Bernensis n. 88 (cf. German. Arat. p. XVII sq.), ut scriptum sit lachedemonius,

haud parum arridet, tamen quod Auieni libri praebent praeferendum esse censeo. nam Lacedaemoniis uidetur esse casus tertius, ut eam uocem auctore Grotio cum Aphidnis coniungi necesse non sit.

Iam uero illi, qui u. 582 sex solas e Pleiadum numero cerni carmine adserit, nomen est Minthes, quod recte praebet *V*, non Mynthes, quod scriptum est in *A*, aut Amyntas aut Smintheus, quorum nominum illud N. Heinsius, hoc I. Schaubachius sibi excogitauit. Minthen autem esse eundem, qui Sminthes esset, iam ab aliis intellectum est cf. C. Robert, Eratosthen. cataster. reliq. p. 28 sq.

Venio ad eos locos, quos mutandos esse ipse sentio. etsi in producta syllaba priore uocabuli statim, postquam ea de re disputauit Fridericus Ritschelius in eo libello, qui inscribitur de fictilibus litteratis Latinis antiquissimis (Opusc. IV p. 274 sqq.), offendi non debet, tamen u. 398 corruptum esse existimo. nam in hoc uersu mouet me unum illud, quod statim unius editionis Aldinae auctoritate probatum habemus; in libris autem manu scriptis et in editione principe scriptum est statio mergite. quod cum uerum esse nequeat, haesito an cum N. Heinsio scribendum sit:

tum succisa Ceres strati cum mergite culmi
construitur.

Quid uero sibi uelit u. 819, non intellego. nam poeta, quoniam stellas illas inter cetum et gubernaculum nauis sub lepore positas et formae nominisque expertes simili luce esse et pari modo ac pariter oriri et occidere exposuit, addit haec, quae ita sunt in *VA*:

nec expectanda forent ponto quod sola carerent.

quodsi illa, quae ab Auieno tradita esse modo dixi, reputauimus, haud scio an suspicemur, eum u. 819 dicere uoluisse, cum res ita se haberet, illas stellas dignas fore, quae spectarentur et obseruarentur, nisi forma certa carerent. ex eis autem, quae nobis tra-

dita sunt, hanc sententiam aegre elicias. nam et priora illa nec expectanda corrupta esse manifestum est et quae secuntur, si modo recte tradita sunt, explanari non possunt. ac ne ab Arato quidem huius loci ulla petenda salus est. cuius ex uersu 382 uerba: *καὶ οὐκέτι νῦν ὑπὸ θαύματι τέλλεται ἀστήρ* Grotius (ad Phaenom. Arati p. 9) eo spectare censuit. Auienum enim, quod apud Aratum u. 382 scriptum inuenisset, id non ad eas stellas, quae antea nominatae essent, retulisse, sed ad *ἀνωνύμους* illas, quarum postea u. 391 Aratus mentionem fecisset. itaque ille ineuntem uersum Auieni ita emendare sibi uisus est, ut scriberet: Ne spectanda forent, cum in reliquis uerbis non offenderet. qua coniectura quid perfecerit, me non uidere fateor. nec Cicero aut Germanicus huic loco salutem afferunt (cf. Ciceronis Aratea 164 sqq. Germanic. 375 sqq.). quid? quod fieri non potest, ut Auienus illas stellas ponto carere i. e. non occidere dixerit. accedit quod illas solas ponto carere censet. quod si tradidisset, sibi ipse non constaret, cum u. 115 ursas esse 'nescia signa salis nocturnique inscia casus' auctore Arato suo diserte docuisset. itaque ne alteram quidem uersus partem sanam esse patet. quod sensit Schraderus, cuius commentarius haec praebet nouata: mundo ceu sola laterent. quae cum audacius quam uerius dicta esse uideam, idem uereor ne in me cadat, qui haec proponere ausim:

haec spectanda forent, forma nisi cuncta carerent.

siquidem quod Auienus uoluerat cogitatione assecutus sum, id hoc uersu contineri certum est.

Leniore medicina eget u. 1014. ibi enim scripsi: desuper obliquo est *alii*, secutus uestigia Georgii Vallae, qui habet aluuia. in reliquis autem editionibus scriptum est aliis uia. nam in libris *VA* hic uersus desideratur. obliquam igitur uiam uel meatum esse alii circulo i. e. signifero Auienus docet.

Haec habui, quae dicenda putarem de locis aut tuendis aut mutandis. quibus unum hoc addo, iam et u. 767 demittit esse apud Matthiaeum et u. 1696 quod ipse inueneram (cf. progr. Erf. p. XII) occupatum esse a Nicolao Heinsio.

Restat ut eis, qui haec studia in Auieno collocata adiuuerunt, gratias agam debitas. in his praeter Gustauum Loewe et Guilelmum Du Rieu nominandi sunt humanissimi illi bibliothecarum praefecti Otto de Heinemann Guelferbytanus, Ludolfus Krehl Lipsiensis, Riccardus Lepsius Berolinensis, Ioachimus Marquardt Gothanus, Hermannus Weissenborn Erfurtensis, Augustus Wilmanns Gottingensis.

Scr. Erfurti kal. Septembr. a. MDCCCLXXXII.

RVFI FESTI ARATVS.

Carminis incentor mihi Iuppiter! auspice terras
linquo Ioue et celsam reserat dux Iuppiter aethram.
imus in astra Iouis monitu, Iouis omine caelum
et Iouis imperio mortalibus aethera pando.
Hic statio, hic sedes primi patris. iste paterni
principium motus, uis fulminis iste corusci,
uita elementorum, mundi calor, aetheris ignis
astrorumque uigor, perpes substantia lucis
et numerus celsi modulaminis. hic tener aer
materiaeque grauis concretio, sucus ab alto
corporibus caelo, cunctarum alimonia rerum,
flos et flamma animae. qui discurrente meatu
mentis primigenae penetralia dura resoluens

RVFI FESTI ARATVS *scripsi cf. programma Erfurtense a. 1882 p. III sq.* Rufi. Festi. Arati incipit liber primus de positione syderum; *inscribitur V* Ruffi Festi Arati Liber primus de positione syderum *A* Rufi Festi Avieni viri clari Arati Phenomena *Gudianus n. 132* Rufi feſti auienii. VC. arati phaenomenon Liber Incipit *e* 1 incentor *VA e* inceptor *v cf. Hermes XI p. 251 n. 10* ‖ auspice terras *A e correxit V* 2 et celsam *VA* excelſam *e cf. Hermes XV p. 186 n. 62* ‖ reserat *A e corr. V* 4 imperio *A e corr. V* ‖ aethera pando *e* a&era-ſando (c) *V* ęthera scando *A* 5 primi patris iſte paterni *e* prunil. atriſ. iſteſatni *V* primus satus iste saturni *correxit A* 8 perpes *Ve* prępes *A* 9 et numerus *Ve* Innumerus *A* 11 alimonia *A e* alumonia *V* 12 discurrente meatu *A e* discurrent ae meatu *V* 13 *cf. Hermes XII p. 152 n. 13*

impleuit largo uenas operatus amore,
ordinis ut proprii fetus daret. iste calorem,
quo digesta capax solidaret semina mundus,
inseruit. rite hunc primum, medium adque secundum
uox secreta canit sibi, nam permixtus utrimque
et fultus sese geminum latus unus et idem est,
auctor agendorum propriique patrator amoris
et mundi uere factus pater. hic chaos altum
lumine perrupit, tenebrarum hic uincula primus
soluit et ipse parens rerum fluitantia fixit.
hic dispersa locis statuit primordia iustis,
hic digestorum speciem dedit, iste colorem
inposuit rebus sexuque inmixtus utroque
adque aeui pariter gemini, simul omnia lustrans,
sufficit alterno res semine. rerum opifex hic,
hic altor rerum, rex mundi, celsa potestas
aetheris adque Erebi, pigra inclinatio nodi,
insociabilium discretio iusta deorum.
cuius et extremum tellus opus, ignea cuius
lumina sunt late sol et soror: ille diei
tendat ut infusi rutilum iubar, altera noctis
ut face flammanti tenebrosos rumpat amictus,
ne desit genitis pater ullo in tempore rebus.
istius ille anni pulcher chorus, alta ut hebescat

15 fetus *scripsi* foedus *VAe cf. Hermes eodem quo antea loco* 16 quo *VA* Quum *e* ‖ 17 secundum *VAe* supremum *Grotius cf. Hermes XVI p. 123 n. 73* 18 utrimque *V* utrũque *A* 19 sese *Ae* se *V* ‖ unus *VA* unum *e* 20 auctor *VA* actor *Grotius* ‖ propriique *Ae corr. V* ‖ patrator *Ae corr. V* 21 factus pater *A* factus ſacer (p) *V* paſtor sacer *e cf. Hermes XII p. 152 n. 14* 22 perrupit *VA* perrũpit *e* 27 Lustrans *Ae* lustrarũ V 28 semine *V* sęmine *A* ſæmina *e* 29 altor *V* alter *A* aliter *e* 30 Erebi *A* herebi *Ve* ‖ pigra *Ae corr. V cf. Hermes XI p. 247 n. 1* 33 sunt late sol et *Ve* sunt p. (*sic*) late solet *A* 34 ut *Ve omittit A* 36 ne *scripsi* nec *VAe cf. Hermes XII p. 153 n. 15* ‖ desit *VA* defit *e* 37 ut hebescat *A* utebescat *V* tepescat *e*

terra gelu, uer ut blandis adrideat auris,
puluerulenta siti tellurem ut torreat aestas
et grauis autumni redeat fetura parentis.
hoc duce per tumidi ferimur freta gurgitis, isto
praeceptore solum grauibus uersamus aratris.
iste modum statuit signis, hic rebus honorem
infundit, tenebris hic interlabitur aethrae,
uiscera et aeternos animat genitabilis artus.
denique ne longum marcentia corda iacerent
mundanique ortus mens inmemor omnia sensim
uilia conciperet neque se subduceret umquam
fontis in aeterni primordia, quo uelut amnis,
quem festina citis urget natura fluentis,
lapsu continuo ruiturae in corpora nostra
prorumpunt animae seriemque per aethera nectunt:
hic primum Cnidii radium senis intulit astris
mortalemque loqui docuit conuexa deorum,
cur Hyperionios nepa circumflecteret ignes,
autumni reditu cur sub gelido capricorno
bruma pruinosi iuga tristia solueret anni,
cur spatium lucis, madidae cur tempora noctis
libra celerque aries demenso pondere Olympi

---

38 adrideat auris *Schraderi commentarius Berolinensis Hauptius cf. Hermes V p. 189* adride ataruis *V* arrideat aruis *A* adrideat aruis *e* 41 isto *e om. V* et quo isto (et quo *deleuit manus 1*) *A* 42 uersamus *V* uersatur *A* ‖ aratris *A* aratrā *V* aratri *e* 44 infundit *V* Infudit *Ae* 45 aeternos animat *VA* aethereos animans *Grotius cf. Hermes XII p. 153 n. 16* ‖ genitabilis *Ve* genitalibus *A* 46 longum *Ve* ad longum *A* 47 omnia sensim *v* omniaſ&iſ *V* omnia setis *A* omnia ſenſi *e* 48 uilia *e* Vigilia *VA* ‖ umquam *V* ut que *A* 51 nostra *Ve* nostrę *A* 52 seriemque *Ve* serieque *A* 53 Cnidii radium *V* cinidii radium *Ve* cum dura diu *A* 56 autumni *v* autuni *V* auctumni *A* Aut tunc *e* ‖ gelido *e* legido *V* legido *manus 1* frigido *manus 2 A* 59 demenso pondere *e* demenſoſ. ondere *V* demensos cudere *A* dimenso pondere *Grotius cf. Hermes XIII p. 357 n. 33*

aequarent, qua parte polus sublimior alto
cardine caeruleas Thetidis non tangeret undas,
quis polus umbrifero lateat decliuis in axe
et uaga palanti cur signa errore ferantur.
quae rursum ingenio numerisque Solensibus idem
Iuppiter efferri melius dedit, incola Tauri
musa ut Cecropios raperetur et Aonas agros.
Me quoque nunc similis stimulat furor edere uersu
tempora, cum duris uersare ligonibus arua
conueniat, cum ueliuolo dare carbasa ponto
et cum uiticomo crinem tondere Lyaeo.
o mihi nota adyti iam numina Parnasei!
o per multa operum mea semper cura camenae!
iam placet in superum uisus sustollere caelum
adque oculis reserare uiam per sidera. maior,
maior agit mentem solito deus, ampla patescit
Cirra mihi et totis se Helicon inspirat ab antris.
Omnia, quae flammis pingunt radiantibus aethram,
nox agit et uerso ceu fixa trahuntur Olympo.
at non cuncta tamen signorum in lege putanda,
pars numeris et honore caret. micat omnibus ignis
et rutilo cunctis flagrat coma flammea crine,
sed quia non certa formarum in luce notantur

---

60 qua parte *e* quaſ arte *VA* 62 umbrifero *Ae* umbripero *V* 63 palanti *Grotius* palenti *V* pallenti *Ae* pallanti *V* 64 quae *A* que *Ve* 65 efferri *A* eferi *V* efferi *e* 66 Musa ut Cecropios *v* Muſ aut autce cropioſ *V* Musa aut Cecropios *A* Mus aut ceciopios *e* ‖ raperetur *VAe* superaret *Grotius* repararet *R. Unger cf. praef. p. XVI* 67 furor *V* fauor *Ae* ‖ uersu *v* ūſū *V* uersum *Ae* 68 tempora *Ae* tempera *V* 69 ueliuolo *A* ueniuolo *V* ueli uolo *e* 70 uiticomo *VA* uicti como *e* 71 adyti *Ae* additi *V* 76 Cirra *scripsi* Circa *V* Cyrrha *A* Circha *e* Cirrha *v* ‖ se *Ve om. A* ‖ Helicon inspirat *e* elicon inspirat *V* Helicon is spirat *A* *u. 77 inscribitur* ARCTOЄ *V* Arctos *Ae* 77 aethram *e om. VA* 80 pars *Schraderi commentarius Berolinsensis cf. Hermes XV p. 183 n. 54* nam *VAe* 82 in *VAe deleuit Grotius*

omnia, sideribus cassum fit cetera uolgus.
mobilis en etiam mundi se machina uersat
ponderis et proprii trahit inclinatio caelum.
sed non axis item curui uertigine fertur
aetheris, ut stilus instabili conuoluitur orbi,
usque manet tenuisque procul sacra uiscera caeli
perforat et mediae molem terrae tenet. illum
non prolixa dies, non incumbentis Olympi
cursus agit motatue loco labor, ut semel haerens
constitit et ferri se circum cuncta remisit.
  Nec minus extremo dispar polus. Oceano pars
sublime erigitur, subit altera, mersa sub undas,
pars Erebum et nigri iacet haec ut conscia Ditis.
hic notus, horriferis aquilonibus illa rigescunt
ac teres in gemina stridit uertigine cardo.
alter in optutum facilis, latet alter et alto
deprimitur barathro. sed qua sublimior axis
Tethyos undosae linquit cetosa fluenta,
contemplare, sacras ut mundus subrigat arctos.
sic astrum dici Cnidius dedit, Ausone easdem
uoce feras ursasque et plaustra uocare solemus,
fabula namque ursas, species dat plaustra uideri.

---

83 cetera *V* et aethera *A* 84 mobilis *Ve* Nobilis *A* 85 inclinatio *Ve* in licetio *A* 86 axis item *e* adſix item *V* ad sixitem *A* ‖ curui *Ve* cur ui *A* 87 ut *v* aut *VAe* ‖ orbi *Ve* ob orbi (ob *deleuit manus 1*) *A* 88 usque *Nicolaus Heinsius* luce *VAe* ipse *Grotius* ‖ tenuisque *Grotius* tenusque *VAe* ‖ sacra *e correxit A* sagra *V* 90 prolixa *e* frolixa *V* prolyxa *A* ‖ incumbentis *Ae* incubentis *V* 91 motatue *e* motat ue *A* motatuel *V* 93 nec minus *VAe* Terminus *Grotius cf. Hermes XI p. 248 n. 3* 95 Erebum *VA* herebum *e* 97 ac teres *Ve corr. manus 2 A* ‖ stridit *Ve* stridet *A* 98 *cf. Hermes XV p. 188 n. 70* 99 barathro *Ve* baratro *A* ‖ qua sublimior *Ae* quaſ ubi limior *V* 100 linquit *Ve* liquit *A* 101 subrigat *scripsi cf. Hermes XVI p. 124 n. 77* subiṭat *V* subitat *A* subigat *e* 102 Cnidius *v* Cnydius *A* gnidius *Ve* 103 ursasque et *Ve* ursas quȩ *A* ‖ plaustra *Ae* plastra *V* ‖ solemus *Ae* solem *V* 104 ursas *v* ursa *VAe*

has pater omnipotens nemorosi in ualle Lycaei
adsuetas duris quondam uenatibus aethrae
intulit et rapto genetricis flore sacrauit.
uel ceu fama dehinc docet altera, Creta ubi fluctu
tunditur insanis late circumsona cauris,
Iuppiter has idem rerum memor indultarum
et custoditae referens pia dona salutis,
cum puer agrestis inter Curetas et inter
Dictaeae longum latuit crepitacula rupis,
scandere flammigerum uictor permisit Olympum,
nescia signa salis nocturnique inscia casus
hospita et insanis aquilonibus. haut tamen ollis
ora uel aduerso sunt obuia pectora motu,
uersa Lycaoniis sed suspectatur in ursis
forma super pariterque polo uestigia librant,
in spinam et flammis ardentia dorsa iacentes.
sic Iouis altrices teretem prope cardinis axem
in caput inque umeros, Helice Cynosuraque, uersae
praescia uenturis dant semper signa procellis.
namque Helice Graios, Tyrios Cynosura per altum
parua regit. non ulla facem succenderit umquam
stella prior neque flammigeros eduxerit ortus
ante alia, inmerso cum iam Titanius orbe
inbuerit tremulo Tartesia terga rubore,
Cresia quam flammas inter primordia noctis
maior agat uultusque sacros ostendat Olympo.
illa licet paruo iaceat temone per aethram,
uerior infidum tamen est currentibus aequor.
cardine nam toto conuertitur (haut mora longos

---

107 rapto *v* raptor *VAe* 108 Creta *Ae* creca *V* 109 cauris *V* chauris *A* tauris *e* 116 haut *correxi* aut *Ve* haud *A* 117 pectora *Ae* pectura *V* 118 Lycaoniis *v* lycaonii *Ve* Lychaoniis *A* 125 non ulla *v* non nulla *VAe* 127 inmerso *VA* immerſo *e cf. praef. p. XVI* 128 inbuerit (Imbuerit) *Grotius* inbuit & *V* Imbuit et *Ae* 129 flammas *e* ylamas *V* flamas *A* 132 infidum *e* infidu *V* infido *A* 133 longos *Ae* longus *V*

pigra tenet gyros) neque ceu molita parumper
flectitur aut tardo cohibet cunctamina lapsu.
denique Sidoniis dux est Cynosura carinis:
rectior undoso cursus sulcatur in aestu.
  Inter utramque dehinc praeclari nominis arcton,
ceu circumflexo sinuantur flumina lapsu,
squammeus agmen agens d r a c o uoluitur adque obit ambas
spirarum curuis anfractibus. hunc quoque, ut artus
longius effusum spatiosa uolumina tendunt,
compta Lycaoniis includunt plaustra choreis.
qua caput est Helices, fundunt sese ultima monstri
agmina et hac caeli uix cauda in parte quiescit.
altera, qua spirae sinus est, sublime reponit
uerticis et curuo ceu circumclusa dracone
in dorsum alterius dorso iacet. anguis ob ora
uertitur ac longe postremam lapsus in arcton
rursum maioris repetit confinia signi.
nec quae stella caput flammarum insignit honore,
sola micat solaue rubent incendia crista,
sed saetosa duplex adolet duo tempora fulgor
et duo sub geminis oculi fulgoribus ardent.
unicus ignis item mento aestuat ipsaque forma
uerticis, in nutum ueluti curuata parumper,
qua per dimensos dimittitur ordo meatus,

---

134 molita *Ae* mollita *V* 136 denique *VAe* indeque *N. Heinsius* ‖ dux est *v* ducet *Ve* lucet *A* 137 rectior *Ve* rarior *A* 138 arcton *A* arecto *V* arcto *e* 140 squammeus *v* Squam̃ſ *V* Squameus *Ae* ‖ ambas *e om. VA* 141 spirarum *Ve* spissarum *A* ‖ ut *VAe* ubi *Grotius cf. Hermes XI p. 248 n. 5* ‖ artus *Ve* arcton (*deleuit manus 1*) arcton *A* 143 includunt *Ve* inducunt *A* 144 monstri *Ve* monstra *A* 145 hac *Ae* ac *V* ‖ uix cauda *e* uixanda *V* uisanda *A* ‖ quiescit *Ve*
al. cit
qescñt *A* 148 ob ora *A* obora *V* ab ora *e cf. Hermes XIII p. 357 n. 34* 151 nec quae *Ae* Necq: *V* 153 saetosa *e* setosa *V* se cosa *A* 155 mento *Ve* merito *A* ‖ aestuat ipsaque *Ae* ęstuatis saq; *V* 157 dimittitur *Ve* tent̄ *A*

flectitur adque Helices caudam spectare uidetur,
cuius in extremum spatio propiore per aethram
sibila protenti succedunt ora draconis.
quin super illa etiam summae confinia caudae
stella subit, dextri quae temporis igne coruscans
aemula uicinis accendit lumina flammis.
at decliue caput uertexque obliquior astri.
hac in parte sacri procumbere cernitur axis,
qua pater Oceanus, rutili reparator Eoi,
occasus ortusque salo moderante coercet
et gemina alternae miscet diuortia metae.
Inde pruinoso si lumen abusque dracone
in conuexa feras oculosque in proxima mundi
declines, qua parte globo tumet altior orbis,
illa laboranti similis succedet imago,
protinus expertem quam quondam dixit Aratus
nominis et cuius latuit quoque causa laboris,
Panuasi sed nota tamen, cui longior aetas
eruit excussis arcana exordia rebus.
nam dura inmodici memorat sub lege tyranni
Amphitryoniaden primaeuo in flore iuuentae,
qua cedunt medii longe secreta diei,
Hesperidum uenisse locos adque aurea mala,
inscia quae lenti semper custodia somni

---

158 uidetur *A e* uid & *V* 160 ora *e* ara *VA* 161 caudae *A* cauda *Ve* 162 coruscans *Ve* coruscat *A* 163 uicinis *Ve* ut ęternis *A* 166 rutili *A e* rutuli *V* ‖ reparator *Grotius* reparatur (reparat̃ *V*) *VA e* 167 salo moderante *Grotius* ſalẽ oderante *V* salum moderante *A* ſale moderante *e* *u. 169 inscribitur* ENGOSIN *V* Engonasin *A e* ‖ 169 lumen *Ve* lum̃ti *A* 171 orbis *VAe* ortus *v cf. Hermes XIII p. 365 n. 48* 173 quam *Ve* qua *A* 175 Panuasi *scripsi* Panniaſſi *V* Panasi *A* Pannyasi *e* ‖ cui *Grotius* ceu *VA e* ‖ longior *A e* logior *V* 176 arcana *Ve* arca *A* 177 inmodici (immodici *A*) *VA e* indomiti *Grotius cf. Hermes XII p. 153 n. 17* 178 Amphitryoniaden (*corr. m. 2*) *A* Amphytrimoniaden *V* Amphitryoniadem *e* ‖ iuuentae *e om. VA* 179 diei *A e* deei *V*

seruabat, carpsisse manu, postquam ille nouercae
insaturatae odiis serpens uictoris ab ictu
spirarumque sinus et fortia uincula laxans
occubuit; sic membra genu subnixa sinistro
sustentasse ferunt, sic insidisse labore
deuictum fama est. ac tum Tirynthius aethrae
inditus et solio fultus sublime paterno est.
Iuppiter hanc speciem, miseratus acerba laborum,
reddidit et talem cerni permisit Olympo.
en manus ipsa dei uiolenta in uerbera pendens
erigitur dextraeque dehinc inpressio plantae
tempora deculcat maculosi prona draconis.
Poplite succidui qua sideris ampla patescunt
terga dehinc mersumque iacet sublime umerorum,
adspice ceu rutilis uibret lux Gnosia flammis.
haec quondam Bacchi monumentum fulget amoris,
haec Ariadnaei capitis testatur honorem.
trina ter inlustrant hanc lumina parsque coronae
serpentem uicina subit, qua sibila in arcton
ora draco inclinans stridit flabris aquilonis;
post tergum nixi pars uoluitur ac uelut haerens
rursum defessi reseratur nuntia signi.
Istius extremo sub uertice, uertice quippe
sideris innixi, clarum nosces ophiuchum.

---

182 ille *V* illa *Ae* 183 insaturatae (Infaturate) *e* infaturatae *V* infaturat *A* ‖ odiis *Ve* eo diis *A* ‖ uictoris *Ve* uictor *A* 186 insidisse *V* insedisse *Ae* 187 Deuictum *e* Deinctu *V* Deuictus *A* ‖ Tirynthius *v* Tyrintius *VA* thirynthius *e* 188 inditus *V* Inclytus *Ae* *cf. Bursiani acta, quae inscribuntur Anzeige-Blatt zum Jahresbericht etc., n. 2 a. 1881 p. 6* 189 miseratus *VA* miratus *C. Robert, Eratosthen. cataster. reliq. p. 27* ‖ acerba *v* acerua *VAe* 192 inpressio (impressio) *Ae* inprefio *V* *u. 194 inscribitur* CORONA *VAe* 195 mersumque *Ve* mersusque *A* 196 adspice *correxi* aspice *A* Auspice *Ve* 197 quondam *Ae* condam *V* ‖ monumentum *Ve* monimentum *A* ‖ fulget *Ae* fluget *V* 201 stridit *Ve* stridet *A* 202 post tergum *Ae* Postergum *V* ‖ nixi pars *e* nixiſ. ars *V* mixis ar s *A* *u. 204 inscribitur* OPHIVCHVS *VAe*

Triccaei sidus stat nominis et cui pingui
ture Epidaureae fumant altaria sedis.
in Styga decursis parcarum ab origine fusis
merserat Hippolytum sors ultima iamque per imas
Cocyti tenebras et stagna nigrantia Ditis
portitor ille Charon Thesidae fata uehebat.
hic inmaturi sed enim miseratus acerbum
leti supplicium Neptunique aspera iussa
algentis artus Erebo procul intimo abusque
suscitat adque animae rursum tepefacta calore
uiscera mundanas reuocat medicator in oras.
non tulit omnipotens ortu cuiquam generato
Deucalioneo fas esse nouissima fata
uincere et incassum decurrere pensa sororum
moxque trisulca polo iaculatus fulmina celso
et super aeriae uibrans incendia flammae
morte repertorem medicinae audacis in umbras
deicit, at gnato reparans solacia Phoebo
asperaque extincti miseratus fata nepotis
surgere nocturno iubet inter sidera motu.
hic ergo insignis ardens uenas ophiuchus,
hic rigidos artus formae anguitenentis honore
arduus, hic tantos umeris uibrantibus ignes
euomit, ut, pleno cum luna nitescit in orbe
menstruaque ingenti iam tempora diuidit ortu,
nequaquam lentis obscurior ex umeris lux
marceat. at manibus non conpar flamma rubescit,
nam suffusa leui resplendent ultima luce,

---

206 cui *Ve* ceu *A* 208 in Styga *A* In ſtriga *V* 210 Cocyti *e* Cociti *V* Coccyti *A* 211 portitor *Ae* Portiter *V* 213 leti *V* loeti *A* 223 deicit *correxi* Deiicit *A* Deiecit *V* Deiecta *e* ‖ at gnato *scripsi* agnato *VAe* ac gnato *v* ac gnati *Grotius cf. Hermes XI p. 249 n. 7* 228 uibrantibus *Ve* uibrantis *A* ‖ ignes *Ve* in (*deleuit m. 1*) ignes *A* 229 nitescit *v* nitescet *VA* nitescēt *e* 230 ingenti *v* angenti *VA* agenti *e* 233 resplendent *V* respondent *A* resplendeat *e*

sed cerni sunt prompta tamen postremaque parco
igne micant. ille angue manum consertus utramque
erigitur serpensque dehinc elabitur, ambas
flexilis et medium cingit spiris ophiuchum,
quem super haerentem plantarum mole duarum
scorpios in geminas effusus uiscera partis
afflictusque oculos maculosaque pectora pressus
sustinet. attiguas euoluitur anguis in auras
agmine non aequo neque tanta uolumina conpar.
nam qua dextra manus sinuoso adfigitur angui,
parcius ab domino terga explicat; altera porro
plurimus ac multo per laeuum pondere lapsus
funditur et rutilo, qua lux sedet ignea, mento
usque Ariadnaeae sese uicina coronae
lubricus inclinat. post spiram brachia quondam
formidata truci suspexeris Orioni.
haec concessa etenim curuis metatio chelis.
huc falcata Chii repserunt cornua monstri,
sidereae nimium facis indiga. namque hebes ollis
ignis et optunso marcent incendia crine.
Callisto rutilet stellis, quibus usque ferinam
prona sit effigiem! quo cardine torqueat axem,
semper inocciduis attollens lampada flammis,
Arctophylax siue, ut ueteres cecinere, Bootes,
famosa Arcadici testans commenta tyranni.
et licet instanti similis similisque minanti

---

234 prompta *e* prōta *V* prota *A*   236 elabitur *e* elabit *VA*   239 scorpios *Ve* scorpius *A*   240 afflictusque *v* Efflictusque *VAe*   241 attiguas *Ae* attinguas *V*   244 terga *e* terta *V* terra *A*   245 multo *e* multos *VA*   246 mento *Ae* menco *V*   248 spiram *VA Grotius* ſpreta *e*   250 metatio chelis *VA* mecatio uelis *e cf. Hermes XI p. 249 n. 8*   252 sidereae nimium *Ve* sydere enim ui *A*   253 optunso *V* obtuso *A e*   *u. 254 inscribitur* BOOTES *VAe*   254 usque *Grotius* utque *VAe cf. Hermes XI p. 250 n. 9*   257 Arctophylax *e* Arctophilax *VA* ‖ ueteres *Ae* ueterē *V* ‖ Bootes *Ae* Botes *V*   258 tyranni *Ae* tirranni *V*

terga Helices iuxta premat arduus, haut tamen umquam
in picturatae plaustrum procurrere matris
fas datur, antiqui quoniam contagio in illo
criminis et ueterum prohibetur culpa malorum.
nec minus in membris lux olli maxima uibrat
omnibus, ardet apex capiti, micat ignea late
dextera, flammantur umeri, flammam mouet instar
inter utrumque femur. qua se confinia lori
deducunt pedibus, maior *fax* luminis auras
uerberat et reliquo sidus magis aestuat astro.
nam locus Arcturo sacer *hic* adscribitur, illinc,
aurea qua summos adstringunt cingula amictus,
ebria flammanti consurgit stella rubore.
Qua protenduntur uestigia summa Bootis
quaque per inmensum circumflagrantibus astris
circulus obliquo late iacet astriger orbe,
contemplare sacros subiectae uirginis artus.
quam te, quam memorem? siue est genitor tibi summus
Iuppiter et Themide in terras demissa parente's,
seu patris Astraei clarum es genus, aurea cuius
sidera sunt proles et qui pro munere morum
inculpabilium nomen dedit omnibus astris.

---

260 Helices *e* Helicet *V* Helice *A* ‖ iuxta *Ve* uixta *A* 264 olli *A* oli *V* olim *e* 265 micat *Ae* migat *V* ‖ ignea *Ve* *ex* aurea *manus 1 A* 266 flammantur *scripsi cf. Hermes XI p. 252 n. 12* flammā tumeri *V* flama tamen *post* tamen *quinque fere litterarum spatium uacuum A* flammam humeri *e* ‖ instar *A* insta *Ve* 267 lori *scripsi* locis *Ve* lucis *A* latis *Schraderi commentarius Berolin.* 268 deducunt *VAe* diducunt *v* ‖ fax *N. Heinsius om. VAe* qua *v* 269 reliquo *scripsi cf. Hermes XV p. 183 n. 53* rutilo *VAe* ‖ aestuat *Ve* aestaat *A* 270 hic *N. Heinsius om. VAe* 271 amictus *Ae* amici *V* 272 rubore *A* robore *Ve u. 273 inscribitur* VIRGO *VAe* 273 Qua *Ve* Et qua *A* ‖ protenduntur *e* protendunt *VA* 274 circumflagrantibus *VA* circūflagratibus *e* 276 subiectae *Ve* sub tectae *A* 277 summus *A* sumus *V* 278 et *Ae* ex *V* ‖ terras *e* terra *VA* ‖ demissa *A* dimissa *Ve* ‖ parente's *Hauptius cf. Hermes VII p. 13* parentes *Ve* parente *A* 279 es *e* est *VA*

aut Pelusiaci magis es dea litoris Isis,
digna poli, consors et cura latrantis Anubis.
seu tu diua Ceres, sic nam tibi flagrat arista
et ceu Siriaco torretur spica calore
protentata manu, seu quae pernicibus alis
nec sat certa gradum uiduataque uertice summo
fluxa pilae uertis uestigia, lubricum ut aeuum
sors agat et subitis obrepat mobile fatum
temporibus. precor, in terras procul aethere ab alto
flecte oculos placidamque meis uenerabilis, oro,
pande sacris aurem. tu, cum sincera priorum
uita hominum nullis ageret sub legibus aeuum
aureaque innocuos seruarent saecula mores
sponte sua nec criminibus uia prompta pateret,
inter confusos populorum libera coetus
uersabare libens nullique obnoxia culpae
corda inhibens medias casto res more tenebas.
nullus telluri limes datus, indice nullo
culta secabantur neque iam discretio campum
metiri in dominos monstrauerat, omnia rerum
usurpantis erant promiscaque iura per agros;
praestiterat cunctis communia cuncta uideri.
denique cum placidas crebro dea uiseret urbes

---

282 Pelusiaci *V* Pellusiaci *A* peleuſiaci *e* 283 poli *VA* coli *Schraderi commentarius Berolin.* ‖ Anubis *VA* a nubis *e* 284 seu tu diua *v* ſeu[ſiſ] diua (ſiſ *addidit manus 2*) *V* seu sis diua *A* Seu diua *e* 286 manu seu quae *correxi* manuſ euque *V* manus ea quae *Ae* 288 fluxa pilae *V* Fluxipilae *A* Fluxat pilæ *e* ‖ uertis *Grotius* uestis *VAe* ‖ lubricum *Ve* lubrica *A* 290 precor in terras procul *Ve* procul[b] in terras precor[a] *A* ‖ aethere *Ve* ab (*deleuit manus 1*) aethere *A* 294 innocuos *v* innocuo *VA* e 297 obnoxia *Ae* obnixia *V* 298 medias *Grotius* media *VAe* *cf. Hermes XIII p. 358 n. 35* ‖ tenebas *Ae* tenebras *V* 300 secabantur *Ae* secabaut V 302 promiscaque iura *scripsi ex Heinsii coniectura* promisca quetura *V* promiscaque cura *A* promiscua iura *N. Heinsius* 303 praestiterat *Buhlius* Pręstiterant *VA*

tectaque iusta uirum passim succederet, illa
feruentis late pelagi natura salumque
fluctibus instabile et glauci uada turgida ponti,
qua senior cano nutrit sub gurgite Nereus
delphinos uirides et physeteras anhelos,
ignorata suo seclusaque fine iacebant.
nulla fides undis, tumido commercia fluctu
nulla petebantur neque longis nauita terris
insinuare ratem susceperat, exul ut oris
omnibus externas ueheret per inhospita gazas
aequora et insano penderet saepe profundo.
omnia sed cunctis nasci dabat aurea terris
Iustitia et nullo discreuerat aere regna.
at postquam argento deformis uiluit aetas,
rarius in terras os inclinabat honestum
iam dea, uix summos adlabens denique montis,
cum cedente die Phoebus sub nocte propinqua
occiduus pronos urgeret in aequora currus,
usurpandam oculis sese dabat adcurrentum,
non ut fessa uirum repararet gaudia uultu,
sed crepula ut late uomeret conuicia uoce.
'parcite, uile genus!' lacrimis aiebat obortis,
'causa querellarum uestrum est scelus! aurea quondam
iudice me uestri uixerunt saecla parentes.
degener in uobis animus, sollertia uobis
peruigil, arte noua uitam traducere mos est.
omne aeuum studiis excuditis. hinc quoque rursum,

305 iusta *Ae* iuxta *V* 309 delphinos *Ae* delpinios *V* ‖ anhelos *Ve* anhęlos *A* 313 susceperat *N. Heinsius cf. Hermes XVI p. 124 n. 78* ius fecerat *Ve* uis fecerat *A* 314 inhospita *Ae* inospita *V* 315 insano *e* insanos *VA* ‖ profundo (*correxit manus 1 A*) *VAe* 322 pronos urgeret *correxit manus 2 A* surgeret media proelii *in margine scriptum deleuit manus alia A* prono surgeret *Ve* 323 sese dabat *Grotius* sedebat *VA* fedabat *e uersum 324 omittunt VA habent ev* 326 genus *Ve corr. A*

pro pudor adque dolor! nascetur uilior aetas
et lacerata genas ibit Bellona per urbes
saucia, ut infidas agitent certamina mentis.'
haec ubi permaesto rauco congesserat ore,
alite procursu sese in conuexa ferebat
protinus adque oculos fugiens exosa sequentum
linquebat coetus hominum. ruit haec quoque rursum
uiuendi series ac successere pudendo
aerea saecla habitu. fraus ilicet et furor ardens
adque cruentus amor chalybis segnisque libido
et malesuada lucri rabies subit, omnia terror
degener ac maestae facies formidinis inplet.
secreti inmodicus uada gurgitis ultima uersat
Tiphys, Agenoreo color hinc mentirier ostro
incipit Assyriumque bibunt noua uellera fucum,
ebria ut extremo splendescat lana ueneno.
sic iusta in populos mox uirginis inculpatae
exarsere odia et caelum pernicibus intrat
diua alis spatiumque sibi subuecta per auras,
unde procul terras summa uix cerneret aethra,
propter anhela libens late capit astra Bootis.
Istius extremis umerorum partibus urget
stella facem qualique rubent incendia flamma,
quae subiecta procul caudam maioris ad ursae
uertice brumalis circumuoluuntur Olympi,
358 plurima quippe procul claram fax ardet in arcton,

---

334 infidas agitent *Ve* infidis agitent *ex* infida sagitent *manus 2 A* ‖ mentis *V* meteis *A* metas *e* 336 sese *Ve* sere (r *litterae pars erasa uidetur*) *A* 337 sequentum *Ae* sequentium *V* 339 series *Ae* seriens *V* 342 malesuada (malesuadat *correxit V*) *V* male suada *Ae* 345 Tiphys *V* Tiphis *A* ‖ Agenoreo *Ae* Agenoseo *V* 346 uellera *Ae* uellara *V* ‖ fucum *V* fuccum *A* ſuccum *e* 347 extremo *Ve* externo *A*
·i· prope
348 iusta *e* iuxta *VA* 352 propter *Ve* propter *A* 356 circumuoluuntur *A* circumuoluunt *V* *u. 358 hic collocaui cf. Hermes XIII p. 358 n. 36* claram *scripsi* clara *VA*

talis utrimque modo simul et fulgore micat lux.
nec contemplandi labor anxius, omnia primis
obuia ceu uibrant obtutibus: unus ob ora,
qua sunt prima ferae uestigia, praeminet ignis,
altera, qua pedibus regio est clunalibus, ardet
stella itidem genibusque dehinc se tertia promit
aemula, qua rutilae flagrant confinia caudae.
non tamen his species, non sunt cognomina certa,
sed permixta simul uulgi uice conuoluuntur.
  Illa quidem supero conserta relabitur axe,
inscia piscosi semper salis. ipsius autem
subiectos capiti geminos tibi cernere fas est,
Spartanam, geminos, subolem prolemque tonantis
egregiam et proprio post reddita numina caelo.
nam Lacedaemoniis Mars cum caluisset Aphidnis,
Castora Cecropii tulit inclementia belli.
at frater lucemque et fata superstitis aeui
exosus sortem lacrimis efflagitat aequam.
protinus alternae germanos tempore uitae
Iuppiter attollit caelique in celsa receptans
aeternae flagrare facis iubet ignibus ambo.
  Aluo Helices cancer subuoluitur astraque cancro
Iuno, nouercales ut semper proderet iras,
praestitit. hic etenim, Lernaei gurgitis hydram
ureret Alcides cum flammiger, ausus in ipsum

---

357 utrimque *scripsi* utrique *VA*   361 qua *F. C. Matthiae Hauptius Hermes VII p. 13* que *V* quæ *A* ‖ ferae *A Hauptius ibidem* fere *V*   362 altera qua *V* alter aqua *A*   363 genibusque *V* genibus quę *A*   364 qua rutilae *A* quā rutile *V* *u. 367 inscribitur* GEMINI *VA*   370 Spartanam *V* Sparthanam *A* ‖ subolem *V* sobolem *A* ‖ prolemque *AL* plēq. *V* 371 proprio *VAL* patrio *Grotius*   372 Lacedaemoniis *A* Lacedemoniis *V* lache demonius *Germanici codex Bernensis n. 88 cf. praef. p. XVI sq.*   376 alternae germanos *A* alterna egermanos *V* 377 attollit *AL* attolit *V*   378 ambo *V* ambo (ambos) *A* ambos *L* *u. 379 inscribitur* CANCER *VA*

repere uictorem. qua duro concaua dorso
tegmina curuantur, geminus micat ardor in auras.
hos dixere asinos ortos Thesprotide terra
et sidus, Lenaee, tuum. disterminat aer
crassior hos. itidem qualis praesepibus esse
forma solet, dispar chelarum flamma coruscat.
namque tribus stellis adoletur dextera cancro,
laeua duas pigro succendit fomite flammas.
Qua postrema pedum rutilant uestigia in arcto,
maxima flammigeri mundus trahit ora leonis.
membra dehinc, longi qua sese semita caeli
plurima protendit, torrentur fomite acuto
singula et adsiduis ardet leo uiscera flammis.
hic Hyperionii flagrat uia Solis et isto
se duce caerulei referunt momenta caloris.
tum succisa Ceres statim cum mergite culmi
construitur, flauos tondentur semina crines
omnia et aduectas late coquit area messes.
tunc et Threicii repetunt animosa aquilones
flabra polo, tunc cyaneum stata flamina caeli
propellunt pelagus. longis hoc tempore in anni
otia sunt remis, pontus uehit ipse carinas.
Aurigatorem par sit quoque cura uidere,
namque tuas aures inplebit fabula sollers

---

384 curuantur *A* curbantur *V* 385 ortos *A* *corr.* *V* 386 Lenaee *e* Lenee *V* Lenee (ò above n) *A* *sic* (ò) *solent scholiastae uocatiuos indicare. Gustauus Loewe* 388 coruscat *v* corusca *VAe* 390 Laeua duas *V* Lacuannas (al Lerneas) *A* ‖ fomite *AL* fomitē *V* *u. 391 inscribitur* LEO *VA* 391 uestigia in arcto *e* uestigiā arcto *V* uestigia arcto *A* 393 qua sese semita *v* quia semete *VAe* 394 protendit *v* protendunt *VAe* ‖ torrentur *V* terreni *A* 396 Hyperionii *A* yperionii *V* 398 Ceres statim cum mergite *v* Cere statio mergite *VAe cf. praef. p. XVII* 401 Threicii *A* treici *V* 402 cyaneum *A coniecit Hauptius cf. Hermes IV p. 331* coeanum *V* ‖ flamina *A* flāmina *Ve* *u. 405 inscribitur* AVRIGA *VA*

Cretaei pecoris. haec lac memoratur alumno
infudisse Ioui capra, nutrix dicta tonantis.
stelligero subuecta polo est, ille inpiger autem
pulcher Erichthonius currus et quattuor olim
iunxit equos, pronus qui non procul in geminorum
laeua iacet fusoque super se corpore tendit
plurimus adque Helices caput inclinatur ab ore.
ille quidem in spatium membra explicat, ut capra laeuo
fixa umero clare sustollitur, ipsius autem
fine manus paruas haedorum suspice flammas.
qui postquam Oceano sese expediere sonoro,
saeua procellosis inmittunt flabra fluentis,
ut spumosa truci pulsentur litora fluctu
et uaga caeruleas inuoluant aequora puppes.
Nec minus aurigae qua sunt uestigia curui,
cornigeri late tenduntur pectora tauri.
illic saetosam pecoris perquirere frontem
esto memor, flexo iacet illic crure, minaces
in terram figens oculos. non cetera signa
flammarum similem procul inter sidera formam
ostentare ualent. gemino sic cornua ductu
erigit aetherii uigor ignis et ignis utrimque
sic camuris ardet protractibus, haut tibi signis
perquirenda aliis pecoris frons aequore surget
Oceani. proprio taurum deprenderis ore,

---

407 Cretaei pecoris *v* Crete ipse coris *V* Cretę ipse choris *A* Cræteí pecoris *e* ‖ haec *v* hic *VAe* 409 est *V om. A* 410 Erichthonius *A* Erictonius *V* 411 iunxit *V* iungit *A* ‖ qui non *v om. VAe* 415 sustollitur *V* substollitur *A* 418 procellosis *V* procelosis *A* 420 puppes *e* ppupes *V* pupes *A* *u. 421 inscribitur* TAVRVS *VA* 423 saetosam *correxi* setonsam *V* setosam *A* 425 figens *A* fingens *V* ‖ non *scripsi cf. Hermes XII p. 153 n. 18* tum *VAe* 428 uigor *Grotius* rigor *VA* 429 sic camuris *v* Sicca. muris *V* si (*correxit m. 1*) chamuris *A* Si camuris *e* ‖ haut *correxi* audi V aut *A* ‖ tibi *V* ibi *A* 430 aliis pecoris *V* aliis fro (*deleuit m. 1*) pecoris *A* ‖ aequore surget *A* aequo resurget *V* 431 deprenderis *v* defderis *V* deprehenderis *A* depræhenderis *e*

cornua sic uera sub imagine curua dehiscunt,
sic mediam creber pecori frontem asperat ignis,
sic hyades tauri toto procul ore coruscant.
435 at borean laeuo qua taurus acumine pulsat,
desuper aurigae dexter pes imminet astro.
una pedem aurigae dextrum cornumque sinistrum
stella tenet pecoris. simul in conuexa feruntur,
sed prior occidui taurus subit aequoris undas.
440 Nec mea musa senem tacitum Cephea relinquet,
447 non eget huius enim sedes sacra mominis hilum.
441 Iasiden quoque summa poli Cephea reuoluunt,
illum quin etiam rutilae pater intulit aethrae
donauitque polo. tergo Cynosuridos ursae
post habitat geminasque manus a pectore tendit.
445 at diducta pedes tantum mensura seniles
446 diuidit, extrema quantum pede distat ab ursa.
448 Rursum decliui si uisum tramite uergas,
prima tibi ut flexi linquatur spira draconis,
450 infortunatam spectabis Cassiepiam.
sed nec multa tamen, cum caelum lumine toto
luna replet, taetram ut superet fax aurea noctem,
occurret genetrix oculis quaerentibus. adstat
lurida maerenti; tenuis rubet ignis et aegre
455 lux hebes est matri, uix qualem Caria quondam

---

433 mediam *Grotius* media *VA* 437 cornumque *VAe* cornuque *v cf. Hermes XV p. 186 n. 63* 438 feruntur *A* fer̃ *V* *u. 440 inscribitur* CEPHEVS *VA* 440 tacitum *e* tantum (t͡m *A*) *VA* *u. 447 hic posui cf. Hermes XIII p. 364 n. 47* 447 mominis *scripsi* nominis *V* numinis *A* ‖ hilum *v* illum *VAe* 445 at *e* ad *VA* ‖ tantum *VA* tamen *e* *u. 448 inscribitur* CASSIEPIA *V* casiopea *A* 450 Infortunatam *e* inportunatam *V* importunatam *A* ‖ Cassiepiam *V* Cassiopeam *A* 452 taetram (tetram) *V* terram *A* 453 oculis *A* ocolis (?) *V* ‖ adstat *Hauptius cf. Hermes VII p. 13* adsunt *VA* 454 lurida *Schraderi commentarius Berol. Hauptius cf. Hermes eodem quem modo indicaui loco et XV p. 183 n. 54* lucida *VA*

nouerat intrantem per claustra tenacia clauem.
formatur stellis distantibus inque umeros uix
tenditur angustos, natae fera fata retundunt.
Namque subest teretisque poli simul orbe rotatur
Andromeda, ingenti quae semper luce coruscans
sponte oculos in membra rapit. face denique uertex
ardet anhelanti geminamque per aera fundunt
lucem umeri et summis lux aestuat ignea plantis.
ignea quin etiam per caelum cingula flagrant
Andromedae et toto uibrant in corpore flammae.
sed tamen hic etiam uiuax est poena dolenti,
nam diducta ulnas magna distendit in aethra
uinculaque in caelo retinet quoque, tenuia quippe
brachia contortis adstringunt uincula nodis.
Rursus odorato qua uertex crine tumescit,
Andromedae capiti suppingitur indiga pleni
aluus equi, summo qua fax in uertice uibrat
uirginis inque auras coni uice surgit acuti.
ipsa sub absciso late micat aurea uentre
cornipedis, simul hunc lux indiscreta retentat
communique rubent duo semper sidera flamma.
tris latus adque armos aliae pecoris pinxere
et spatio disiuncta pari fax aemula flagrat:
plurimus ignis inest, uasto globus aestuat orbe.

---

456 tenacia *A* tenauia *V* *u. 459 inscribitur* ANDROMEDA *VA* 459 rotatur *Grotius* notatur *VA* 460 ingenti *Grotius* incenti *VA* 462 anhelanti *A* hanelanti *V* ‖ geminamque *A* geminanque *V* 463 summis *A* sumis *V* 467 ulnas *e* uinas *V* uinas *uel* iunas *A* ‖ in *e om. VA* 468 uinculaque *V* Vincula quae *A* ‖ retinet *Grotius* retinent *VA* 469 uincula *Grotius* nubila *VA* *u. 470 inscribitur* EQVVS *VA* 470 qua *Grotius* que *V* quae *A* 472 equi summo qua *Grotius* aequis sumo que *V* equus summo quę *A* ‖ uibrat *e* uibrant *VA* 473 coni uice *VA* comuice *e* cornu uice *v Hermes XV p. 186 n. 63* 474 absciso *V* abscisso *A* ‖ uentre *A* uentrae *V* 475 hunc *v* hoc *VAe* 477 armos *V* harmus *A* ‖ pecoris *v* pecore *VA* pecori *e* 479 ignis *A* ingnis *V*

sed non et capiti similis rubor ipsaque ceruix,
quamuis procero surgat iuba maxima collo,
languida marcenti uix est spectabilis igne.
ultima quae mento sese explicat, haut minor illa
quattuor est primis, quae formam lumine claro
cornipedis simulant. non hic equus integer artus,
non quadrupes caelo sustollitur, at tenus aluo
erigitur media, nam cetera pone negantur,
et quatit aetherias primis modo cruribus auras.
hunc, hunc Aonio quondam memorant Helicone
inclita post Lyciae redeuntem bella Chimaerae,
mystica qua rupes doctis obmurmurat antris,
herbarum carpsisse comas et gramine odoro
expleuisse famem, sed cum sitis arida fauces
ureret ac nullo manaret gurges hiatu,
inlisisse pedem — cornuque excita repente
lymfa camenalem fudit procul Hippocrenen.
Aones hoc latici posuerunt nomen equino
pastores. strepit haec placido inter saxa susurro
adque Helicone cadens sese sitientibus herbis
inserit, Ascraeas donec uaga gurgite ualles
uiuificet. rigat hac animas et Thespia pubes
semper et in latices inhiat gens fontis alumni.
ast ecus alterno redit inter sidera motu
Oceanique salo caput exserit. haut tibi magni
cura laboris erit caelo spectare sereno
cornipedem, micat ille procul flagrantibus astris
et perfusa recens educit pectora ponto.
   Tum celer ille aries, longi qui limitis orbe

---

480 sed non et *v* sed et non *Ve* Sedet non *A* 481 surgat *A* surget *V* 483 haut *correxi* aut *V* haud *A* 486 at *Grotius* et *VA* 487 nam *Grotius* iam *VA* 491 obmurmurat *ante rasuram manus 1 V* īmurmurat *manus 2 VA* 592 carpsisse *A* carpspisse *V* ‖ odoro *corr. V* odore *A* 496 Hippocrenen *A* Hippcrenen *V* 501 uiuificet *A* Vuificet *V* 503 ecus *manus 1 V* equus *manus 2 VA* *u. 508 inscribitur* ARIES *VA* 508 limitis *V* luminis *A*

aethera percurrens numquam Cynosuridos ursae
segnior ab lapsu conuertitur, haut procul astro
uisus equi, magno celsum secat aera motu.
parcior hic rutilae semper facis, indigus ignis
spectatur iusti. nam quanti luminis astra
esse solent, aciem quibus aurea luna retundit,
marcida lanigeri tantum se forma sub auras
exerit, in tenui quamquam primordia Phoeben
orbe habeant nulloque decus dea proferat ore.
sed licet hunc oculis frustra sectere per aethram,
nam semper propriis caret ignibus: en tibi propter
Andromedae claro rutilantia cingula in astro
suspectanda patent. uocat ingens balteus ultro
quaerentem. non longa aries statione locatus
in conuexa redit, paruo se tramite subter
distinet et medio caelum citus ordine currit,
ultima chelarum qua brachia quaque corusco
circulus axe means rutilum secat Oriona.
Est etiam Graio quod semper nomine nostri
d e l t o t o n memorant. simile in latus istud utrumque
porrigitur, summum signo caput angulus artat
et gemini suprema iugi uicinia mordet.
tertia quae stantes sustentat linea ductus,
parcior, haut simili sese sub limite tendit
et contracta modum gemina face flammigerarum
stellarum superat. quin et qua subter in astro
lanati marcent pecoris pluuioque tepescunt

---

510 ab lapsu *A* ablapsu *V cf. Hermes XV p. 186 n. 64* 513 spectatur *V* spectator *A* 522 locatus *VA* remotus *Grotius cf. Hermes XII p. 154 n. 19* *u. 527 inscribitur* DELTOTON *VA* 528 simile in latus *A corr. V cf. Hermes XII p. 154 n. 20* 529 summum *corr. V* summo *A* 531 ductus *V* doctos *A* 532 haut *correxi* haud *v* aut *VAe* ‖ sub limite tendit *V* sublime tetendit *A* 533 gemina *v* geminas *Ve* geminis *A* 534 stellarum *A* stellerum V 535 pecoris *A* peccoris *V*

iam uicina noto, minor istaec linea luce
et fulgore facis praeuertitur. at locus olli
post tergum Andromedae. sic se tulit ordo dicatus.
Hinc si uicino flectaris lumina uisu
inque notum sensim boreali ab cardine ductos
inclinere oculos, proles tibi, Derceti, piscis
surgent Bambycii. sedes data quippe duobus
piscibus, ingenti qua celsam circulus aethram
orbe secat. tendit qua pennae extrema sinistrae
ales ecus, mundo qua pectora laniger alto
urget et aduerso surgentem corpore taurum
respicit: hic medio signantur sidere pisces.
quorum alius rigida consurgit in aera forma
celsior et borean propior subit, alter aquarum,
Troicus haurit aquas funditque ubi ephebus ab urna,
pone auidus iacet in notialia nubila pronus.
sed tamen hi late stellis ex ordine fusis
nectuntur caudas et lenta trahuntur utraque
uincula, per caelum coeunt quae singula rursum
et rutilo confixa quasi super igne tenentur,
caelestem memorat quem sollers Graecia nodum.
ex umero Andromedae laeuo quoque noscere piscem,

---

536 istaec linea *e* iste clinea *V* istec linea *A* istic linea *v* 537 olli *V* illi *A* 538 post tergum *A* postergum *V* ‖ se tulit *V* rettulit *A* ‖ dicatus *e* dicat *V* *om. A* *u. 539 inscribitur* PISCES *VA* 539 uisu *A* uisŏ *V* 540 sensim *v* sensi *VA* ſenſum *e* ‖ ductos *N. Heinsius* doctus *V* ductus *A* 541 Derceti *N. Heinsius* tertia *VA e* Dercia *Grotius* ‖ piscis *A* pisces *V* 542 surgent *V* surget *A* ‖ Bambycii *correxi* Bambicii *Grotius* Bombicii *VA* 543 ingenti *v* incenti *VA* incerti *e* 544 pennae *Grotius* penna *V* pirina *A* 545 ales ecus *V* ale secus *A* ‖ qua *V* qui *A* 547 hic *Grotius* hinc *VA* 549 borean *V* boream *A* ‖ subit *Grotius* sapit *VA* ‖ alter aquarum *v* altera quarum *VAe* 550 haurit *A* auriat *V* ‖ funditque ubi ephebus *Grotius* fundit quo phoebus (phebus *V*) *VA* *u. 550 Heinsio auctore subditicium esse censet Schaubachius* 554 coeunt *V* count *A* ‖ singula *A* cingula *V* ‖ rursum *V* rursus *A* 555 tenentur *A* teneut' *V* *u. 557 inscribitur* PERSEVS *VA*

qui rigidum celsi suspectat cardinis axem,
perfacile est, ulnae nam proximus iste sinistrae
caerulus erigitur. quin et uestigia propter
Persea sub uolucri par est tibi quaerere forma.
in caput inque umeros rotat aegram machina mundi
Andromedam, Thraeci nam sub flabris aquilonis
nititur alato uindex pede, maxima cuius
dextera maerentis solium prope Cassiepiae
tenditur ingentique dehinc uestigia passu
puluerulenta quasi cano procul aere pandit.
  Pleiades femoris pariter sub fine sinistri
Perseus protollit. locus has habet artior omnis
conexas. *omnis* lentae facis haut procul istas
ostentat rutili lux sideris, aegra sororum
lumina; nec claro flagrat rubor aureus astro.
his genitor, uero si fluxit fabula fonte,
Poenus Atlas, subiit celsae qui pondera molis
caelifer adque umero magnum super aethera torquet.
fama uetus septem has memorat genitore creatas
longaeuo, sex se rutila inter sidera tantum
sustollunt. septem fert fabula prisca sororum
nomina (sex sese tenui sub lumine reddunt):

---

561 par *v* pars *VAe* ‖ forma *V* formę *A* 562 rotat *V* rorat *manus 1* rotat *manus 2* a (rorat / p cor) *in margine manus 1 ut uidetur A* 563 Thraeci nam *correxi* Threci nam *N. Heinsius* Threicii nam *V* nam Threicii *A* thraici nam *e* ‖ flabris *e* fabri *VA* 565 Cassiepiae *V* Cassiopeae *A* 566 dehinc *V* dabant *A* 567 pandit *V* tendit *A* *u. 568 inscribitur* PLEIADES *VA* 570 omnis *addidi auctore Schaubachio qui* omnes *supplendum esse censet, om. VAe* 571 ostentat *V* ostentata *A* ‖ rutili *V* truci *A* 574 Atlas *A* atlans *V* ‖ subiit celsae *V* subiit (*deleuit manus 1*) celsae subiit *A* ‖ pondera *A* pondere V 576 fama *V* flama *A* ‖ has *A* h· a· s· *V omittunt ev* 577 sex se rutila *V* sex hęc turba *A* 579 tenui *V quinque uel sex litterarum spatium uacuum praebet A*

Electra Alcyoneque Celaeno Taygeteque
et Sterope Meropeque simul famosaque Maia
prole dei. cerni sex solas carmine Minthes
adserit, Electram caelo abscessisse profundo
ob formidatum memorat prius Oriona.
pars ait Idaeae deflentem incendia Troiae
et numerosa suae lugentem funera gentis
Electram taetris maestum dare nubibus orbem,
saepius obscuris caput ut sit cincta tenebris.
non numquam Oceani tamen istam surgere ab undis
in conuexa poli, sed sede carere sororum
adque os discretim procul edere, detestatam
germanoque choro subolis lacrimare ruinas
diffusamque comas cerni crinisque soluti
monstrari effigiem. diros hos fama cometas
conmemorat tristi procul istac surgere forma,
uultum ardere diu, perfundere crinibus aethram,
sanguine suppingi rutiloque rubere cruore.
quin Meropen alii, postquam Sisypheia uincla
et thalamos saeuo sortita est omine diuum,
indignam aeria credunt mage sede fuisse.

---

580 Electra *e* Erecta *V* Helectra *A* ‖ Celaeno *v* Celeno *VAe* ‖ Taygeteque *A* tarigiteq. *V* 581 famosaque *V* formosaque *A* ‖ Maia *v* mala *Ve* Malam *A* 582 cerni *V post unius uel duarum litterarum spatium uacuum* ermi *A* ‖ Minthes *Ve* Manthes *A* Mynthes *v cf. praef. p. XVII* 583 adserit *V* ad se *A* ‖ Electram *V* helectram *A* 585 deflentem *V* deflęntem *A* 587 Electram *V* Helectram *A* ‖ taetris *V* ętheriis *A* 591 discretim *V* discreti *A* ‖ detestatam *Grotius* destitutam *V* destitutam *A cf. Hermes XII p. 154 n. 21* 592 germanoque choro *VA* germanosque choros *Grotius* ‖ subolis *V* sobolis *A* ‖ lacrimare ruinas *Grotius* lacerata ruinis *VA* 593 diffusamque *A* diffussamque *V* 594 diros *V correxit A* 595 istac *scripsi* istos *VA* 597 sanguine *V* sangine *A* ‖ suppingi *A* suppingui *V* 598 alii *Grotius* adiit *V* ‖ Sisypheia *v* sypheia *Ve* ‖ uincla *e* uincula *V pro uersu 598 praebet haec:* Pura mero p postquam (*post* p *octo uel nouem litterarum spatium uacuum*) *A* 599 et *V* Per *A*

sic anceps numeri fit fabula sexque per aethram
uergilias cerni tenet usus, sed simul omnis
artauere globum. ter in auras angulus exit
flammiger et mixtis Atlantides ignibus ardent.
nec tamen est famae similis uigor, ampla sorores
fabula nobilitat, modus ollis parcus et ignis
uix tenui longe face fit spectabilis. istas,
alterno redeunt cum bina crepuscula mundo,
seu nox astrales adolet cum caerula flammas,
seu matutinus cum sidera disicit ortus,
conuolui caelo summae pater annuit aethrae.
nec minus arenti cum crine attollitur aestas
et cum cana comas redit anno bruma rigenti,
tempora designant. nam si se gurgite tollunt
uergiliae, curuas in flaua noualia falces
exercere dies; si condunt aequore flammas,
tellurem presso proscindere tempus aratro.
Est chelys illa dehinc, tenero quam lusit in aeuo
Mercurius, curua religans testudine chordas,
ut Parnaseo munus memorabile Phoebo
formaret neruis opifex deus. hanc ubi rursum
concentus superi compleuit pulcher Apollo,
Orphea Pangaeo docuit gestare sub antro.
hic iam fila nouem docta in modulamina mouit
musarum ad speciem musa satus, ille repertor
carmina Pleiadum numero deduxerat. at cum
inpia Bassaridum carpsisset dextera uatem

---

601 sic anceps *A* siccanceps *V* 607 fit *V* sit *A* 609 astrales *Grotius* australes *VA* 610 disicit *correxi* dissicit *V* disiicit *A cf. ad u. 1550* 614 designant *A* dissignant *V* 615 in flaua *V* inflare *A* 616 exercere *e* exergere *V* exegere *A* *u. 618 inscribitur* LVRA *VA* 619 Mercurius *V* Mercurii *A* 623 Pangaeo *manus 1* pengaseo *manus 2* *V* Pegaseo *A* *u. 624 et 625 omittit A u. 626 inscribitur* cygnus (*partim erasum*) *A* 626 Pleiadum numero deduxerat. at cum *V* Apollo du (*sic!*) memorandū duxerit arcum *A* 627 inpia Bassaridum *V* In quibus saridum *A*

et deuota uirum tegerent Libethra peremptum,
intulit hanc caelo miseratus Iuppiter artem
praestantis iuuenis, pecudes qui et flumina uates
flexerat. ac nixi qua semet sidera ponto
sustollunt, laeuum propter chelys haec femur adstat.
aduolat ast aliud latus ales et ora canoros
tenditur ad neruos, media est lyra sede dicata,
cygneo capiti et curuo contermina signo.
Namque et sidereis cygnus secat aethera pinnis,
donatus caelo, non claro lucidus astro,
sed tamen os flagrans et guttura longa coruscans.
grandibus haud equidem stellis, non his tamen atris
obscurisue micat. trahit in conuexa uolatum
perfacilem et dextro late Cepheida dextram
radens remigio summa ad uestigia laeuam
declinatur equi. sic magno praepes Olympo
subuehitur, subit occidui sic marmoris undas.
Nam post cornipedem flagrant duo sidera pisces,
pisces Bambycii, caput autem subter equinum
Laomedontiadae se dextra tendit ephebi.
ipse dehinc longos insignis aquarius artus
adstat ad hirsuti caudam pulcher capricorni.

---

628 tegerent *e* tegeret *VA* ‖ Libethra *A* libenthra *V* peremptum *V* potentum *A* 629 miseratus *e* miscratus *manus 2 in rasura 'fuisse potest* sera' *V* miratus *A* 630 pecudes qui *v* pecudesq. *V* pecudesque *Ae* 631 flexerat *V* flexerit *A* ‖ ac nixi *scripsi* adnixi *VA* At Nixi *Grotius* ‖ ponto *Hauptius cf. Hermes VII p. 13* porro *VA* 633 ast aliud *V quattuor litterarum spatium uacuum praebet A* ‖ latus *V* laudatus *A* 634 tenditur *V* tunditur *A* ‖ lyra (lira) sede *V* haud ęde *A u. 636 inscribitur* CYCNVS *V* cygnus *A* 636 sidereis *v* sideriis *V* sydoniis *A* ‖ cygnus *A in rasura manus 2 V* 637 donatus *V* Conatus *A* 639 his *V* hic *A* 640 obscurisue *A manus 1* obscurisbe *manus 2 V u. 645 inscribitur* AQVARIVS *VA* 646 Bambycii *Grotius* bombycii *V* Bombicii *A* 647 ephebi *V* ephoebi *A* 648 artus *V correxit manus 2 A* 649 capricorni *A* capricornu *V*

Imus ut australi descendit circulus axe
signifer inque notum rutili cadit orbita solis,
hispida saetosi marcet species capricorni.
hic iam Threicio ueniens a cardine Phoebus
uertit iter pulsusque deum, mirabile dictu,
brumalis redigit. non tum mihi longa phaselis
aequora temptentur, non tum freta turbida pinu
quis petat! angusto decurrit tramite namque
parua dies uastoque dehinc deprensus in alto
nequicquam pigrae clamarit sidera lucis.
interea totis notus acer saeuiet undis
excitumque salum uerret notus. aurea Solis
cum rota cornigeri sidus pepulit capricorni,
tum dirum caelo frigus redit, aspera nautis
tum freta fluctiuagis, tamen isti saepe malorum
inmemores agitant totos in fluctibus annos,
mergorum et focis similes. trahit unda pauentis
ac retrahit, quaerunt oculis distantia longe
litora et in pontum cogunt lucra semper hiantis.
Par metus ex pelago tibi sit quoque, sole sagitta
cum levis adflatur, cum lux in arundine flagrat

---

u. 650 inscribitur CAPRICORNVS *VA* 650 descendit *A* descendi *V* ‖ axe *A* axae *V* 653 hic *V* hunc *A* ‖ iam *A in rasura manus 2 V* 656 non tum *e* in[c]tum *manus 2 in rasura V* uictum *A* 657 tramite *e* tramine *V septem uel octo litterarum spatium uacuum praebet A* 658 deprensus *v* depssus *V* depressus *A* depræhensus *e* 659 nequicquam *v* nequaquam *VAe* ‖ clamarit *v* clamauit *VAe* 661 uerret *V* uertet *A* 662 rota *V* nota *A cf. Hermes XVI p. 127 n. 86* ‖ sidus *V* foedus *A* 664 tum *scripsi* tunc *VA* ‖ freta *N. Heinsius* l [t]· o (t *addidit manus 2*) *V* cito *A* ‖ fluctiuagis *A* f . . . uagis (*quae punctis indicaui extrita sunt*) *V* ‖ isti *V* istis *A* 665 totos *V* totis *A* 666 focis *scripsi cf. Hermes XIII p. 359 n. 37* foci *V* phoci *A* 667 ac retrahit *V* Acre trahti *A* 668 pontum *A correxit V* ‖ *post* pontum *octo litterarum spatium uacuum praebet A* hiantis *e. om VA* *u. 669 inscribitur* SAGITTARIVS *VA*

ignis mundani, cum tela extrema coquuntur
cumque sagittiferi torret uapor aureus arcus.
tum quoque si piceam spectaris surgere noctem,
informem taetris tellurem ut uestiat alis,
litus ama, sollers fuge caerula tegmina noctis
exitiumque sali rabidique pericula ponti
anteueni, iam solve memor uaga carbasa malo,
iam prolixarum iaceat rigor antennarum.
mensis at infausti uel duri sideris index
scorpius exoriens sit tempore noctis adultae:
hic matutino ueniens procul aequore telum
exigit e pelago, telum trahit ultima cauda.
cunctatur pigro post tergum sidere iuxta
arquitenens tardos et gurgite liberat artus.
tum Cynosura etiam maturae in tempore noctis
altius in borean sustollitur, abditur autem
Orion redeunte die, tum brachia Cepheus
protentasque manus mediamque immergitur aluum.
    Quin norunt aliam superum conuexa sagittam.
sed tamen haec arcu tereti caret inscia nerui,
inscia nam domini est. telum super aduolat ales,
ales olor, sed Threicio conterminus axi
cana pruinosas extendit colla sub arctos.
    Armiger hanc etiam Iouis aduolat, arbiter ignis
aetherii, sed membra minor. procul hic tamen alto
cum redit a pelago et mouet in conuexa uolatum
fine tenebrarum summaeque in margine noctis,
spumosum late mare subruit; omnia caeli,

---

671 tela *A* itala *V* ‖ coquuntur *A* coquntur *V* 675 sollers fuge (fuge[b] sollers[a]) *A Grotius* fuge solers *V* 677 anteueni *V* Ante ueni *A* 678 antennarum *A* amtēnarum *V* 683 post tergum *A* postergum *V* ‖ sidere *Buhlius* sidera *V* sydera *A* 684 liberat artus *v* libera tardus *VAe* 688 manus *A* man *V* *u. 689 inscribitur* SAGITTA *VA* 690 nerui *v* neruis *VAe* *u. 694 inscribitur* AQVILA *VA* 696 a pelago *v* ac pelago *VAe* ‖ et *v om. VAe* 697 summaeque *A* sūmę quae *V*

omnia terrarum mox flabra procacia uerrunt.
Tum curuus caudam subit inter sidera delphis,
dux, Neptune, tui quondam super aequor amoris.
hic nam detrusae in latebras procul Amphitrites,
arduus occiduos umeris ubi sustinet axes
Pleiadum genitor, perruperat. hic uagus omni
gurgite dilectam domino maris ultimo ab orbe
mollis dorsa tulit. breue signo corpus in astris
et super auritum ponto surgit capricornum.
hic medios artus taeter stupet, altera porro
quattuor inlustrat facibus rubor aureus adque
bis gemino discreta situ micat ignipotens lux.
Omnia, quae soli et rigido interfusa aquiloni
aetheris incurui moles rotat inque frequentes
occasus ortusque trahit moderator Olympi,
sunt digesta mihi. quae rursum limite abusque
sese Hyperionio pluuialis concaua in austri
demittunt, taetram donec notus ambiat aethram,
dicere Romuleo conitor carmine sollers.
Subtrahit obliquo qua sese circulus orbe
signifer a borea inque australes se gerit umbras,
sub medii iam mole poli fera pectora tauri
suspicit Orion. neque quisquam nocte serena

---

699 procacia *A* procatia *V* ‖ uerrunt *A* uer̄ *V* *u. 700 inscribitur* DELPHIS *V* Delphin *A* delphis non delphin *margo A* 701 Neptune *V* Neptūne *A* ‖ aequor amoris *v* aequora moris. *V* aequora amoris *A* 702 detrusae *V* detrusas *A* ‖ in *v om. VAe* 703 arduus *A correxit V* ‖ umeris *correxi* humeris *A* umeri *V* 704 perruperat *e* persuperat *VA* 705 ultimo *v* ultima *VA* ultro *e* 707 capricornum *A* capricornu *V* 708 taeter *V* teri *A* 710 micat *v* mitigat *Ve* miti *A* *u. 713 omittunt VA* 714 mihi quae *A* mihiq. *V* ‖ abusque *V* ab usque *A* 715 Hyperionio *V corr. A* 716 demittunt *v* dimittunt *VAe* *u. 718 inscribitur* ORION *VA* 719 a borea inque *Grotius* in borean *V* in boream *A* ‖ australes se gerit *Grotius* australe sederat *VA* 720 sub *Grotius* ut *VA* 721 suspicit *VA cf. Hermes XVI p. 127 n. 87*

transierit, celso late se cardine pandit
auratumque rubens demittit balteus ensem.
Talis et ipse uirum gemina ad uestigia custos
insequitur. sic flammigero distinguitur astro
aetheriae canis ille plagae, cui plurimus ardor
aestuat in mento, multus rubor inbuit ora.
stridit anhelanti face pestifer, aera motu
torret et inmodici terras coquit ignibus astri.
hic uarios ardet stellis rutilantibus artus,
sed non est similis cunctis uigor, undique quippe
aluus coeanea est, mento grauis effluit ardor,
qui formidato sub nomine Sirius aethram
urit. huic rutilos si Sol adflexerit axes,
quantus corporibus, quantus labor inminet agris!
marcebunt sata cuncta diu, namque indiga suci,
si qua iacent, cedunt ualido penetrata calori,
ac decoctorum languebunt germina florum.
illa autem, interno quae sunt animata uigore,
Sirius adtollit blandusque inlabitur herbas
Sirius et dulci nutrit tepefacta sereno.
hunc, hunc, flammanti cum primum uibrat ab ortu,
auribus adque animo capimus procul. altera si quae
stellarum fuluo rutilant, quae plurima longi
belua fert lateris, neque multa luce coruscant
et designandis tantum sunt addita membris.
Paruulus in stellis lepus est quoque, namque ubi magnus
emicat Orion, gemina ad uestigia subter

---

722 late *A* latae *V* 723 demittit *Schraderi commentarius Berolin.* dimittit *VAe* *u. 724 inscribitur* SYRIVS *VA* 728 anhelanti *V* anhẹlanti *A* 732 aluus coeanea est *Grotius* alueus ocana aã ē *V* alueus ocanea est *A* 735 agris *V* ęgris 737 penetrata *A* pentrata *V* 739 uigore *V* nitore *A* 740 Sirius *Grotius* Si prius *VA* ‖ blandusque *V corr. manus 1 A* ‖ herbas *V* hẹrbas *A* 741 nutrit tepefacta *A* nutrite pe facta *V* 744 fuluo *VA cf. Hermes XII p. 155 n. 22* 745 coruscant *V* coruscans *A* *u. 747 inscribitur* LEPVS *VA*

urguetur cursu rutili canis. ille per aethram
effugit instantem, premit autem Sirius ore.
auritum primis emittit gurges ab undis,
ille minax pauidum super editur et procul idem,
cum lepus occiduum sese inclinauit in aequor,
more latebrarum repetens freta, Sirius alto
defluit ab caelo mersumque per umida quaerit.
  Magnus Iasoniam cauda canis extrahit Argo
puppe refulgentem. neque enim se Thessala cumba
solemne in faciem rostro mouet. extima puppis
surgunt Oceano, uelut alto a gurgite nautae,
cum portum tenuere, auidi uolitantia raptim
sipara conuertunt tergumque incurua remulsi
litora certatim subeunt simul. illa marinas
iam defuncta uias procul imi litoris algas
pone subit terramque tenens secura quiescit.
sic Argo rutilam tantum inter sidera puppim
ducit et occultat rigido tenus altera malo.
sponte gubernaclum puppis demittit in undas
celsior ac merso descendit in aequora clauo.
  Distantem Andromedam prolixi tramite mundi
perterret cetos. nam Threicii prope flabra
Andromedam boreae celso rotat aethere cardo,
belua dira noto uehitur, trahit auster in arcton

---

749 urguetur *V* urgetur *A* Vergetur *L* ‖ aethram *VA* aethra *correxit L* 750 effugit *VA* Voluitur *L* ‖ autem *VA* igneo *L cf. Hermes XIII p. 359 n. 38* 752 super editur *VA cf. Hermes XIII p. 365 n. 49* *u. 756 inscribitur* ARGO *VA* 757 cumba *V manus 1 A* cymba *correxit manus 2 A* 758 solemne *VA* solenni *v* ‖ rostro *Heinsius* ostro *VA* 761 incurua *A* in curua *V* ‖ remulsi *scripsi cf. Hermes XV p. 184 n. 55* remulco *VAe* 764 quiescit *V* quiescat *A* 765 tantum (tm̃) *e* tantam *VA* ‖ puppim *A* pupi *V* 766 ducit et *Buhlius* ducitur *VA* 767 gubernaclum *A* gubernaculum *V* ‖ demittit *Schraderi commentarius Berolin.* dimittit *VA* *u. 769 inscribitur* CETOS *V* cetus *A* 770 cetos *A* ectos *V* ‖ Threicii *A* Treicii *V* 771 boreae *A* boraeę *V* ‖ cardo *V* carda *A* 772 auster in arcton *Grotius* austeri norto *V* auster in orto *A*

ora inimica salo. nam qua se laniger alto
caelo aries tollit, qua piscibus astra duobus
augentur, rutilat subter Nereia pistrix,
effiua percurrens non multum fluminis astra.
illa memor longae formidinis, illa duorum
inter signa tenax horret squalentia monstri
terga procul pauidumque super caput inserit undis.
Quin et caeruleo flumen quoque gurgite manat
astra inter sedesque deum. pars aequor id esse
credidit. Ausonii namque hunc dixere priores
Eridanum, Venetos late qui lapsus in agros
Alpino Hadriacos inpellit gurgite fluctus.
hic fusum caelo quondam Phaethonta sub undas
excepit senior, leue cum sensere iugales
aetherii rectoris onus cumque ignifer axis
tramite sub mundi mortales spreuit habenas.
didita tum late texere incendia terras;
astra uorax ignis, flammae sola cuncta coquebant,
donec fata sui miseratus Iuppiter orbis
redderet aetherii Phoebo moderamina cursus.
illum prolixis durae Phaethontides alnis
planxerunt, rediit supero pax aurea mundo
Eridanumque senem nutu Iouis omniparentis
astra receperunt. Pharium pars altera Nilum
conmemorat, largo segetes quod nutriat amni

---

776 multum *VAe* multi *v cf. Hermes XIII p. 360 n. 39* 777 formidinis *V correxit A* ‖ duorum *VA* suorum *Grotius u. 780 inscribitur* FLVMEN *VA* 780 manat *scripsi cf. Hermes XII p. 156 n. 23* manas *V* manans *A* 781 aequor id esse *Grotius* aequoris esse *VA* 783 Eridanum *A* Heridanum *V* 785 Phaethonta *V* Phaetonta *A* 787 onus *V* honus *A* ‖ cumque ignifer *V* cum signifer *A* 788 habenas *A detritum ut legi nequeat V* 789 didita *Grotius* Didata *V* Dedita *A* 793 Phaethontides *e* phaethodides *V* phaetontides *A* ‖ alnis *N. Heinsius* ulnis *VA* 795 Eridanumque *A* Heridanumque *V* ‖ nutu *e* nuntii *V* nam tum *A*

arentisque locos unda fecundet alumna
uel quod de medii prolapsus parte diei
uastus in aequoreas pelagi sese inferat undas.
iste pedem laeuum rutili subit Orionis
fusaque quae geminos adstringunt uincula pisces
Eridani coeunt amfractibus, ut procul ille
tenditur effusi ui gurgitis. huc quoque cristae
cedit apex, summa qua lux pistrice coruscat
desuper et flamma caudarum cingula figit.
Inter demissum procul in uada caerula clauum
puppis Iasoniae depictaque terga carinae
et pistrim undicolam, leporis qua tenditur aluus,
stellarum creber rutilat rubor. haut tamen istis
uel lux multa micat uel fit memorabile nomen.
nulli etenim formae flammarum Iuppiter ignes
discreuit, nullos simulant haec corporis artus,
qualia digesto mundus sacer ordine uoluit,
semper in antiquum retrahens iter omnia secum
saeclorum serie longa. istas denique signant
interualla faces, similis quoque lux habet omnis,
par modus; occasu pariter referuntur et ortu.
†nec expectanda forent ponto quod sola carerent.
cetera descriptis aptantur singula membris
formarum. flagrans leporem qua Sirius urget,

---

798 fecundet *Grotius* fecundat *V* fęcundat *A* 799 prolapsus *V* lapsus *A* ‖ parte *e* parente *VA* 800 pelagi *e* pelago *VA* 803 Eridani *A* Heridani *V* ‖ amfractibus *V* anfractibus *A* ‖ ut *VAe* hic *Grotius cf. Hermes XII p. 156 n. 24* 804 huc *V* hic *correxit manus 2 A* ‖ cristae *V* crista *correxit manus 2 A* 805 pistrice *e* pristice *V* pristina *A* *u. 807 inscribitur* PISCIS MAIORIS *V* piscis maior *A* 807 uada *V* cada *A* ‖ clauum *V correxit A* 809 et pistrim undicolam *V* Pistri mundicolam *A* 815 antiquum *A* antiqū *V* 816 serie *A* seriae *V* 819 nec *VAe* ne *v* ‖ expectanda *VA* spectanda *Grotius* ‖ carerent *V* caremus (*deleuit A*) carerent *A* haec spectanda forent forma nisi cuncta carerent *conieci cf. praefat. p. XVII sq.*

languida nec certo sub nomine cuncta feruntur.
Ultra saetosi rursum speciem capricorni,
cardinis inmersi qua sunt australia flabra,
in pistrim horrificam conuersus uiscera piscis
subuehitur. notium uocat istum Graecia piscem.
stellae aliae mundo, qua pulcher aquarius instat
et qua cristato consurgit belua dorso
usque sub aerii rutilantia sidera piscis,
sunt mediae flammae, sterilis ac lucis egenae,
nam passim ignoti uice uulgi semet in aethram
protollunt. dextram sed tantum propter ephebi,
pocula quem diuum mensis gestare loquuntur,
efflua se species liquidarum fundit aquarum
partis in geminas. lux illic clara duabus
est solum facibus. non haec spatiosa per aethram
interualla tenent neque lumen lumine forte
conlidunt. alii Phrygium nam subter ephebum
ardet apex, alii, qua curuam belua caudam
terminat, insignis late uomitur globus ignis.
cunctis nomen aqua est. quin stellae denique propter
ora sagittigeri, qua se uestigia prima
cornipedis simulant, circumuoluuntur Olympo,
quis face sub tenui tenebrosus marceat ignis.
Ecce uenenatae qua scorpius agmine caudae
plurimus erigitur tepidumque super micat austrum,
paruulus hic aram locus exprimit. hanc satis arto
tempore suspicies mundo rutilante referri.
nam polus, aduerso qui tollitur axe Bootis,

822 feruntur *A* fer̄ *V* 828 dorso *A* dorsū *V* 837 tenent *V* tene *A* ‖ lumine forte *v* ubiuia fonte *V* obuia fonte *A* uotiua fonte *e* 838 alii *VA* uni *Grotius cf. Hermes XV p. 187 n. 66* 841 cunctis *v* cuncti *VAe* ‖ aqua *V* aquę *A* ‖ est *V om. A* ‖ quin *Schraderi commentarius Berol. cf. Hermes XV p. 187 n. 67* qui in *VA* *u. 845 inscribitur* ARA *VA* 846 super micat *A* supermicata *V* 847 hanc *Grotius* hoc *VA* 849 qui *VA cf. Hermes XV p. 187 n. 68*

quantum suspenso uada linquit turbida caelo
Oceani, tantum in sibimet contraria tendit.
Arcturum uertex leuat arduus, umbrifer austri
aram cardo premit. breuis olli semita caeli
occasusque celer, tamen isto luciparens Nox,
fata hominum miserata prius, miserata labores,
certa procellarum statuit procedere signa.
ne tibi, cum denso conducitur aere caelum,
inter nimbiferas nubes spectabilis exstet
ara poli, longa ut glomerent circumque supraque
feta pruinarum se uellera, qualia tristi
coguntur uento terraque excita per aethram
nubila conceptos effundunt desuper imbres!
non arae, non sit tali sub tempore uertex
clarior! hoc nam saepe notum praenoscere signo
Nox docuit! Noctis siquis praecepta sequatur,
incassum zephyri uoluunt mare: siquis at ista
respuat, incautas percellent flabra carinas.
uix, si sera Iouem subeat miseratio rerum,
pigra salus nautis redeat fluitantibus alto.
certior ast ollis ueniet spes, axe supremo
si boreae stringat rutili coma fulgoris auras.
his signis austri raptabunt flabra fluentum,
donec de boreae rutilum iubar emicet axe.

---

851 Oceani *V* Oceano *A* ‖ in sibimet contraria tendit *v* sibi *quam uocem excipit spatium uacuum VA* ſibi met contraria tendit *e* 852 umbrifer *scripsi cf. Hermes XVI p. 133 n. 95* imbrifera *V* imbrifer *A* 854 isto *V corr. manus 2 A* 855 labores *A* labore (?) *V* 859 supraque *A* supra *V* 860 se *V* qua (*deleuit A*) se *A* 862 conceptos effundunt *e* concepto fefundunt *V* concepto se fundunt *A* 864 saepe *A* sepae *V* ‖ praenoscere *v* pronoscere *VAe* 866 incassum *V* in cassum *A* ‖ uoluunt *A* uolunt *V* 867 percellent *V* procellent *A* 868 si sera *Grotius* sissera *VA* sis sera *e* 870 ast ollis *V* attollis *A* 871 boreae *A* borae *V* ‖ rutili *V* rutilo *A* ‖ fulgoris *Ve* fulguris *v cf. progr. Erfurt. a. 1882 p. XIII* coma fulgoris auras *om. A* 873 boreae *A* bore *V*

at si Centaurum medio sub tramite caeli
uideris, ut fluctu tantum discedat eoo,
quantum adit occasum, sit tectus desuper autem
nube umerum et caelo sint omnia signa priora:
eurus erit, uerret salsi uada gurgitis eurus.
Contemplator enim geminae rutilantia formae
uiscera, quae signis subtexit membra duobus.
nam qua parte hominem quadrupes sustollit equino
uentre super stantem, uersatur scorpius ingens:
at qua cornipedem media uir fundit ab aluo,
curua uenenati sunt tantum brachia signi.
ille autem, dextram protendere uisus ad aram
caelicolum, iustae persoluit munera uitae
agrestemque manu praedam gerit. hic, ubi celso
Pelion adsurgit dorso nemorosaque late
inserit aeriis iuga nubibus, arbiter aequi
egerat Alcidae legum post bella magister.
Desuper ingenti sese agmine porrigit hydra,
quae prolata salo longe latus explicat aethra,
in cancrum protenta caput, caudamque feroci
Centauro inclinat, transit spatiosa leonis
uiscera et ingenti sub uirgine summa quiescit.
quin et eam spirare putes: sic agmina caelo
lubrica conuoluit, sic spiras pendula torquet,
sic et flammigero linguam iacit ore trisulcam.
spirarum medio gestat cratera coruscum,
ultima caeruleum sustentant agmina coruum,
ales ut intento fodiat uaga uiscera rostro.

---

876 sit *V* si *A* 878 salsi *V* salsa *A* *u. 879 inscribitur* CENTAVRVS *VA* 880 quae *v* quod *VAe* 882 super stantem *A* superstantem *V* 888 Pelion V Pelius *A* 890 egerat *VA* degerat *Grotius* ‖ magister *V corr. A* *u. 891 inscribitur* HYDRA *VA* 892 salo *V* solo *A* ‖ longe *e* longa *VA* 894 inclinat *V corr. A* 895 summa *A* suma *V* 896 et eam *scripsi cf. Hermes XV p. 184 n. 57* uitam *VA* ‖ spirare *V* sperare *A* 901 uaga *VA* caua *Hauptius cf. Hermes V p. 189*

Ultimus est p r o c y o n, geminorum subditus astro,
ore micans rutilo, trina face uiscera lucens.
Ista uolutatos cernuntur cuncta per annos,
haec uehit Oceanus pater omnia mersaque rursus
hauriet Oceanus, trahit ingens machina caeli
cuncta super. pingunt rutilam sua sidera noctem.
Quinque itidem stellae, similis quibus haut sit imago
nec quas formarum ductus notet adfixarum,
per bis sena poli uolitant rutilantia signa.
nullus eas aliquo pacto deprendere certet,
nam uaga per totam cunctis uia defluit aethram
semper et aduerso referuntur tramite mundi.
mundus ab eoo trahitur reparabilis alto,
pronus Atlantei procul in uada caerula ponti.
illae in subrecti cogunt iter aetheris orbem,
nitentes in summa poli motuque feruntur
aduerso solis radiis ceu, cum uada cumbam
prona uehunt, siquis prora nitatur ab alta
in puppim proferre pedem, uia carpitur olli
cursibus inceptis contraria. uis tamen istis
obuia labentis semper sustollitur aethrae
unicaque in solis adolent incendia flammis.
longa uolutandis tamen ollis tempora currunt

---

u. 902 inscribitur PROCYON *VA* 902 Procyon *A* procion *V* 905 haec *v* hac *VAe* 906 hauriet *V* hauritet *A* 907 super. pingunt *Grotius* superpingunt *VA* *u. 908 inscribitur* PLANETAE *VA* 908 similis *V* similes *A* 909 nec quas *v* nequas *VAe* ‖ ductus *Grotius* doctus *VA* 910 bis sena *A* bissenna *V* 911 aliquo *Grotius* alio *V* *post quinque uel sex litterarum spatium vacuum A* ‖ deprendere *v* depēndere *V* deprehendere *A* depraehendere *e* 915 in uada *V* *quinque litterarum spatium uacuum praebet A* 916 subrecti *V* subiecti *A* *cf. Hermes XV p. 188 n. 69* 918 cumbam *V* cymbam *A* 920 olli *V* alli *corr. A* 921 inceptis *e* incaeptis *V* incoeptis *A* ‖ uis tamen istis *e* uis. istam. istis *V* uis ita in istis *A* 922 labentis *Grotius* labenti *VA* 923 unicaque *V* unica quę *A* 924 uolutandis *V* colluandis *A*

pigraque se referunt, sedes sortita priores,
omnia. non illas animis audacibus ergo,
carmine non caeco temptabimus. hoc satis unum
musa mihi, satis hoc longi labor egerit aeui,
si defixarum cursus et signa retexam.
Quattuor aerios zonae cinxere meatus,
quattuor has cursus et tempora nosse uolentem
scire sat est. quin signa etiam sunt quattuor istis
plurima, quae zonis haerentia conuoluuntur.
ipsae inconcussa retinentur sede per annos
mutuaque inplexae sibimet consortia mordent,
at modus in binis protenditur. aurea pepli
sidera nocturni si suspectare libebit
nec scindunt medium Phoebeia lumina mensem,
langueat ut stellis species hebes, omnia caeli
inlustrante dea ac flammas superante minores,
orbe sed haut pleno sinit igni feruere acuto
sidera: candentis speciem super inspice lactis
protendi caelo. color olli nomen ab ortu
primigeno statuit. sic zonam Graecia sollers
concelebrat, nostro sic balteus ore notatur.
non isti forma similis similisue colore
circulus est alius, modus et mensura duobus
est conpar solis, alios duo parcior artat
linea nec multa trahit istos ambitus aethra.
Horum alius, duri qua soluunt flabra aquilones
et qua praecipitant borealia flamina sese,

---

925 sedes *A* sede *V* 927 temptabimus (tentabimus *Grotius* temptauimus *VA* *u. 930 inscribitur* CIRCVLI *VA* 931 has *V* hos *A* 935 inplexae (implexę) *A* inplexa *V* 938 scindunt *V* condunt *A* ‖ Phoebeia *e* Phobeia *V* Plebeia *A* 939 langueat ut stellis *Grotius* languet ut in stellis *V* languat ut in stellis *A* ‖ hebes *A* ebes *V* 941 igni *V* ignis *A* 943 olli nomen *V* ob linomen *A* 944 primigeno *V* pinigeno *A* 948 est *V* et *A* ‖ parcior *e* paruor *V* aiuor *ante* aiuor *duarum litterarum spatium uacuum A* 950 qua soluunt *Grotius* cum soluunt *V* conuoluunt *A* 951 qua *Grotius* cum *VA*

axe Lycaonio iacet obuius. hic geminorum
sunt capita, hic genua aurigae defixa quiescunt.
circulus hic idem retinet pede Persea laeuo
adque sinistro umero, cubito tenus hic quoque dextram
sustinet Andromedae, manus extima desuper acri
subrigitur boreae; cubito inclinatur in austrum
maerens Andromeda. hic celeris uestigia summa
praestringuntur equi, praestringitur ales ab ipso
uerticis extremo. secat hic umeros ophiuchi
circulus et secum flagrantia dorsa reuoluit.
Erigone tepidum sese submittit in austrum
uirgineusque pudens zonae super imminet artus.
sed leo, sed cancer borealis tramite caeli
uiscera protendunt. at circulus ima calentis
pectora perque aluum procul in postrema leonis
succedit. secat ast alium per uiscera plana
et medio subter caua tegmina diuidit orbe,
lumina secludens altrinsecus. orbita porro
ista poli partis si discernatur in octo,
quinque superuoluit se partibus, at tribus alti
intrat stagna sali. Sol istinc flammifer aethram
iam relegit pulsuque deus semel ordine facto
flectitur aestiuo neque celsum semita in axem
sideris erigitur. uia rursum nota iugales

952 axe Lycaonio *V* a Lychaonio *post* a *spatium duarum litterarum uacuum A* 953 hic *v* hoc *VAe* ‖ aurigae defixa *V* auriga edefixa *A* 958 maerens *V* m res *post* m *duarum litterarum spatium uacuum A* ‖ Andromeda *corr. V* Andromedę *A* ‖ hic *v* hoc *VAe* uestigia *A* uertigia *V* 960 extremo *v* extremum *VAe* 961 flagrantia *V* flagramen *A* ‖ dorsa *V* adorsa *A* 962 submittit *correxi* summittit *V* submittere *A* 963 uirgineusque *V* uirgineosque *corr. A* ‖ super imminet *scripsi* superimminet *v* super inuidet *VAe* 964 borealis *V* borealia *A* 966 aluum *V* alium *A* 967 succedit *V* secedit *A* 968 orbe *Schraderi commentarius Berol.* orbem *VA* 970 si *V corr. A* 972 intrat stagna *v* intrat in stagna *Ve* in at in stagna *post* in *duarum triumue litterarum spatium uacuum A* ‖ sol istinc *V* soli stinc *A*

suscipit inque notum rutili redit orbita solis.
  Circulus iste quidem cancro tenus adiacet axem
semper inocciduum. procul alter cardine in austri
diuidit imbriferi corpus medium capricorni
Idaeique pedes pueri postremaque caudae
caeruleae pistris. breuis hic lepus, hic canis artus
conditur extremos, hic Thessala cernitur Argo,
hic Centaureae fera molis terga secantur.
iste uenenatae disiecta uolumina caudae
amputat, hic arcu protenditur ampla sagitta.
ultimus hic Phoebo locus est, ubi lapsus in austrum
pellitur, albenti cum canent tempora bruma.
sideris hic metae: procul istuc caelite curru
axe sereniferi descendit Sol aquilonis.
partibus iste tribus tantum se circulus effert,
quinque latet, crepuli succedens stagna profundi.
  Inter utrumque dehinc, quantus iacet ambitus illi
zonarum, cani specie quae lactis in aethra
cernitur, ingenti se tramite linea tendens
diuidit ima noti, discernit et alta aquilonis.
hic luci modus et tenebris sub lege magistra
pensatur: nox aequa diem subit aemula. Phoebus
lumina substituit paribusque reuoluitur horis,
uel cum summa aestas coquit agri uiscera hiantis
uel cum floricomo iam tellus uere mouetur.
ast isti, celsae qua tramite panditur aethrae,
indicium est aries, hunc totum linea quippe

---

977 cancro tenus *e* canoretenus *VA* ‖ axem *scripsi cf. Hermes XIII p. 360 n. 40* axe *VA* 978 inocciduum *correxi* in occiduum *VA* 981 caeruleae (ceruleae) *A* cęrulę *V* ‖ artus *V* arcthus *A* 982 extremos *v* extremus *VA e* 983 molis *V* mollis *A* 991 succedens *e* succedens *VA* 992 ambitus illi *e* abitus illi *V* arbiter olli *A* 993 cani *V* canis *A* ‖ specie quae *A* speciem quae *V* 994 tendens *V* tendent *A* 996 hic luci modus *V* hic dus *post* hic *sex litterarum spatium uacuum A* 997 nox aequa *V* noxae que *A* ‖ Phoebus *V* Phoebo *A* 1001 ast isti *V* astisti *A* ‖ aethrae *v* aethra *VA e*

sustinet. hic tauri curuantur crura minacis
et rutilat stellis hic balteus Orionis.
spira anguis leuis hic craterque, tenacia corui
ora inhiant. hic sunt flexarum denique flammae
chelarum, genua hic rigidi uibrant ophiuchi.
nec Iouis armigero caret alite, namque per ipsum
fulua aquila est. caput hic equus eminet hicque comanti
ceruice erigitur clarae dator Hippucrenae.
tris omnis recte contentos tramite caeli
distantisque pari spatio sibi transigit axis,
omnibus et mediis ut circumfunditur idem.
Desuper obliqua est alii uia quartus et iste
stringitur artatus zonarum mole duarum,
quas ab diuersa mundi regione locatas
cire repercussi momentum diximus astri.
hunc alius medium medius secat. haut dea Pallas,
uel licet haec cunctos praecellat acumine diuos,
conpingat parili sic lubrica plaustra meatu,
inplicet ut spatiis sibimet distantibus orbis,
qualia deuexo nectuntur ab ordine cuncta
urgenturque uiam similem noctesque diesque
lucis ab exortu procul in uada Calpetana.
namque Tithoneo cum sunt elata profundo,
rursus in occiduos merguntur singula fluctus
ordine partito: similis nascentibus ortus
scandendi lex una mouet, par denique lapsus
omnibus et simili conduntur sidera casu.

1003 curuantur *V* curuarunt *A* 1005 craterque *v* crater et *VA* materq; & *e* 1008 *cf. Hermes XV p. 185 n. 58* 1010 Hippucrenae *V* Hippocrenes *A* 1011 recte *VA* recto *Grotius* *u. 1013 omittunt VA* *u. 1014 omittunt VA* 1014 alii uia *scripsi* alunia *e* aliis uia *v cf. praef. p. XVIII sq.* 1017 cire *Grotius* scire *VA* 1019 diuos *A* diuus *V* 1020 meatu *A* metatu *V* 1023 noctesque *A* nocteque *V* 1024 Calpetana *Grotius* Calpetitana *VA* calpetitana a calpes *margo A* 1025 namque *VA* nam *Grotius* ‖ Tithoneo *A* thithoneo *V* *cf. Hermes XVI p. 124 n. 79* ‖ sunt elata *V corr. A*

ille autem Oceani tantum descendit in aequor,
quantum ab caeruleo distat cancro capricornus
et quam multus item est, ubi gurgite protulit ortum,
tantus in aduersas itidem est cum labitur undas
signifer. in spatio, quantum deducitur orae
ambitus extremae, puncti uice terra locanda est.
unde acies oculis cum tenditur, haec quoque puncti
sedem habet. hoc signo procurrit missa per auras
signiferi in summum. medio de tramite siquis
dirigat obtutus agilis procul hosque locorum
defessos longo spatio tener amputet aer:
id, quod contenti uisus abscinditur, ultro,
siqui in signiferi patulum circumferat orbem,
sex olli partis magnae dabit ambitus orae.
ast hae dimensa spatii sic lege locantur
binaque decisis includunt partibus astra.
olli cancer inest, leo flammifer, Attica uirgo,
brachia sunt itidem chelarum et scorpius ipse,
arquitenens, saetosa dehinc species capricorni
uoluitur, auratam protendit aquarius urnam,
tum duo sunt pisces, aries taurus geminique.
his se bis senis sol admouet hisque recurrens
omnibus absoluit totos reparabilis annos.
quem cum signiferi graditur sol aureus orbem,
singula frugiparos attollunt tempora uultus.

1034 orae *v* horae *VA e*   1036 oculis *VA* oculi *Scaliger ad Manil. I 554*   1037 hoc *v om. Ve* in *A*   1039 dirigat. *A* derigat *V*   1040 defessos *e* defensos *VA* ‖ tener *V* tenet *A*   1041 abscinditur *V* absciditur *A*   1043 sex *v* Ex *VA e* ‖ orae *v* horae *VA e*   1044 hae dimensa *V* hoedi mensa *A*   1045 binaque *A* bina *V* ‖ includunt *v* includant *VA e*   1046 flammifer *e* famifer *V* flamifer *A*   1049 uoluitur *V* Vel cum summa ęstas coquit *in* uoluitur *mutauit manus 1 A librarius pro u. 1049 iteraturus erat u. 999*   1051 his se bis senis *e* His-saebis senis *V* His se bissenis *A* ‖ admouet *V* ammouet *A*   1053 quem *Grotius* quae *VA*   1054 frugiparos *V* frugiferos *A*

illius Oceano quantum submergitur alto,
tantum telluris super eminet. omnibus iste
noctibus inlabens pelago sex inserit astra,
sex reparat. tanto nox umida tempore semper
tenditur, extulerit quantum se circulus undis.
At si scire uelis, mora lucem quanta retentet
et quanto nox atra sibi trahat otia lapsu:
quae procul Oceano consurgunt, signa notato,
horum semper enim comes est Titanius uni.
horum prima oculis memor incunabula quaere,
luminis ipsa uagi captans uenatibus, ipsa,
ipsa notans mundo. quae si se nubibus abdent
aut si, cum surgunt, ut tellus saepe tumescit,
occultata iugo praetextaque rupe latebunt,
prompta uia est aliis uenientum tempora signis
noscere. namque ipso deprenderis indice cuncta
Oceano, magnam qua circum amplectitur undis
tellurem, curuet celando ut litora mundo
latius adque sinu patuli salis hauriat astra.
istius indicium praebebunt cornua semper,
uel matutino qua perstrepit aera fluctu,
acer Atlantei uel qua furit aequoris aestu.
Nam non obscurae, cum c a n c e r commouet ortum,
Oceano stellae circumuoluentur utroque,
in freta labentes aut quae *se* rursus eoi
parte ferunt mundi. Minoae clara coronae
serta cadent, austri tergo cadet incola piscis.
hunc medium pendere tamen mediumque sub undas

1056 super eminet *correxi* supereminet *VA* 1059 extulerit *A* extullerit *V* 1061 trahat *V* trahit *A* 1066 mundo quae *A* mundoq: *V* ‖ si *Grotius* sic *VA* 1067 cum surgunt *scripsi* consurgunt *VA cf. Hermes XV p. 185 n. 60* 1068 praetextaque *scripsi* praetentaque *VA* 1069 aliis *v* alii *VA e* 1070 noscere *V* nossere *A* ‖ deprenderis *V* deprehenderis *A* 1075 aera *A* aere *V* 1077 obscurae *V* obscure *A* 1079 aut quae *A* autq: *V* ‖ se *addidit Grotius om. VA e* 1080 Minoae clara *A* minoezi aeclara *V* 1081 tergo *v* ergo *VA e* ‖ cadet *A* cade *V*

cedere per spinam rutila labente corona
semper suspicies, at tergi plurima uersum
uentre tenus summo supera inter sidera cernes:
os et colla dehinc et pectora uasta per aequor
mersantur. premit ab genibus celsos ophiuchum
usque umeros cancer, cancer premit ortus et anguem,
agmine qua uasto fluitat caput, aspera ceruix
qua tumet et spiris qua turgent pectora primis.
parte nec Arcturus distabit multus utraque,
iam minor in superis, iam uiscera plurimus alto
conditur. hunc etenim consortem quattuor astris
Oceanus recipit. satur hic uix luminis omnis
cedit et incipiens tandem conuexa relinquit.
tum iam plus mediis nox inclinabitur horis,
cum labente die Phoebo comes ibit in undas.
ista quidem uasti conduntur gurgitis alto,
contra autem nullo reses ortum uiscere profert
Orion, rutilans ardentia cingula late,
et flagrans umeros et splendens ense corusco
Eridanumque trahens alio se litore promit.
 Adueniente dehinc uilloso colla leone
omnia, quae cancro sese emergente per aethram
extulerant, abeunt. quin et Iouis ales in undas
conditur et totis raptim petit aequora pinnis.
sed nixus genibus replicato crure residens

1085 cernes *A* carnes *V* 1087 celsos ophiuchum *A* celso sophuicū *V* 1089 fluitat *Grotius* pluit ad *VA* 1090 qua tumet et *e* Quantū et *V* Quantum et *A* 1093 hunc *V* hic *A* 1094 satur hic uix luminis *V om. A* ‖ omnis *scripsi cf. Hermes XVI p. 123 n. 75* amnis *VA* 1095 incipiens *Grotius* inspaciens *V* inspiciens *A* 1097 Phoebo *V* Phoebe *VAe* ‖ labente *A* labende *V* 1099 nullo reses ortum uiscere profert *scripsi cf. Hermes XII p. 157 n. 25* nullo n̄ uultū uiscere uorans *V* nullo non uultum uiscere †uorans *A* 1100 cingula *V* sydera *A* 1102 Eridanumque *v* Heridanumque *Ve* Heridianumque *A* ‖ alio se *v* alios e *VAe* 1103 leone *A* leonae *V* 1107 crure *Schraderi commentarius Berol.* lucre *VA*

poplite iam superi celatur corporis artus.
non tamen iste genu, non laeuam gurgite plantam
occulitur, non Oceanus uorat omnia signi.
proserit hydra caput, claro lepus exilit ortu
et procyon primique pedes canis ignicomantis.
Erigone salsis cum uultum exegerit undis,
aeris ut patuli iam conscia permeet aethram,
astrorum numerosa premit. nam uirgine eoo
consurgente freto cedit lyra Cyllenaea,
cedit delphinus pelago ceditque sagitta
primaque pinnarum pars canum condit olorem,
uix iam cauda salum superat. uix lumine parco
eminet Eridanus, ponti procul efflua tinguit.
celatur sonipes caput inpiger, ardua ceruix
Tethyos ima petit, salso iuba rore madescit.
hydra superpositum procul in cratera mouetur
parte alia et liber uestigia Sirius ardet,
ultima caeruleo protelans aequore puppim.
illa micat maloque tenus sese exerit Argo,
cum iam uirgineos aether uehit altior artus.
Nec, cum flagratas emittunt marmora chelas,
sideris expertis et clara luce carentis,
non est nota dies aut est ignobilis ortus.
namque his indicium proprio fert ore Bootes
plurimus exoriens Arcturumque eminus alto
cardine succendit. iam celso Thessala puppis
aethere subuehitur, iam mundo funditur hydra

1108 celatur *A* caelatur *V* 1109 iste *v* isto *V* ista *A e* 1112 procyon *A* protion *V* 1115 nam *V* iam *A* 1116 lyra *A* lura *V* ‖ Cyllenaea *e* Cyllenaee *V* Cyllenea *A* 1117 delphinus pelago *V* delphinus cedit pelago (cedit *deleuit*) *A* 1118 condit *V* cundit *A* 1120 ponti *A* ponto *V* ‖ efflua tinguit *V* effluat hinnit *A* 1121 ardua cernix *e om. VA* 1122 Tethyos *A* Thethios *V* ‖ iuba rore *N. Heinsius* iubar ora *V* iubar ore *A* 1128 flagratas *A* flagrata *V* ‖ marmora *A* marmo *V*

longior extremaeque polum subit indiga caudae,
curua Chii caelo cum surgunt brachia signi.
inspice ceu dextra referatur ab aethere planta
inque genu tantum nixus pede proferat ortum.
iste lyrae rutilat conterminus adque sub undis
hic tenebris petit occidui uada caerula ponti
et mox Oceano reparatur clarus eoo.
cum chelis igitur pede tantum promitur uno.
ipse dehinc uersus procul in caput ultima monstri
terga manet, manet, arquitenens dum spicula caelo
exerat et supera uibret bellator in aethra.
hoc sidus reuehunt chelae; crus scorpius ipse,
cetera cum medio, laeuam et caput oraque sursum
arcus agit. tribus hic tandem remorantia membra
partibus erigitur, tria totum denique signa
absoluunt pelago. mediae tum serta coronae
et quae Centauro diffunditur extima cauda,
prima uenenati cum repunt brachia monstri,
surgunt Oceani iam gurgite. et ultima cygni
et caput acris equi premit aequora. iam procul ista
marmoris occidui penitus petiere profundum,
hausta salo. caput Andromedae freta uasta receptant
ac formidatam deuexi cardine mundi
fluctigeni speciem monstri super inuehit auster.
sed boreae de parte trucis uelut aggere ab alto

1135 extremaeque *A* extremeque *V* ‖ indiga *v* indica *VA e* 1136 cum surgunt *Grotius* consurgunt *VA* ‖ signi *A* signa *V* 1139 lyrae *A* lyre *V* 1140 uada *Schraderi commentarius Berol. Schaubachius* uaga *V* iuga *A* 1146 hoc *A* haec *V* ‖ crus *V* trux *A* ‖ ipse *V* ipso *A* 1148 remorantia *A Grotius* memorantia *V* 1151 et quae *Grotius* Exque *VA* ‖ extima *V* ultima *A* 1152 uenenati *A* uenena *V* 1153 Oceani *scripsi cf. u. 430 sq.* Oceano *VA* ‖ gurgite *v* gurges *VA e* 1154 acris equi *e* agri sequi *V* agrise qui *A* 1156 Andromedae *A* Andromede *V* ‖ receptant *V* receptans *A* 1158 speciem *v* specie *VA e* ‖ super inuehit *A* supinhueit *V* 1159 boreae *A* boraeę *A*

prospiciens superi subrecto uerticis axe
intentusque procul specie uaga brachia Cepheus
exerit et saeuam pelagi monet adfore pestem.
illa tamen uersa in fluuium postrema profundo
tinguitur ab spina, capiti quae proxima summo est.
undas succedens Cepheus et uerticem et ulnas
mersatur patulas. quin et cum scorpius acer
nascitur Oceano, quidquid per sidera aquarum
ad speciem Eridanus pater expuit, abditur alta
Tethye et occidui tegitur Padus aequore ponti.
scorpius ingentem perterritat Oriona,
proserpens pelago. uetus est, Latonia uirgo,
fabula nec nostro struimus mendacia uersu.
prima, nefas! duri conpegit germinis aetas,
prima dedit populis. caecus mos mentis acerbae
inmodicusque furor sceleris penetrauerat oestro
inpia corda uiri. caluerunt dira medullis
protinus in mediis incendia, plurimus ardor
pectore flagrauit. tene inprobus ille procaxque,
te, dea, te dura ualuit contingere dextra,
cum sacrata Chii nemora et frondentia late
brachia lucorum, cum siluae colla comasque
deuotae tibimet manus inpia demolita est,

1160 subrecto *Grotius* subuecto *VA cf. Hermes XV p. 188 n. 69* 1161 procul specie *V* procul uaga specie (uaga *deleuit*) *A* ‖ Cepheus *v* epheos *VA* cepheos *e* 1163 profundo *VA* profundum *Grotius cf. Hermes XVI p. 125 n. 81* 1164 tinguitur *V* tingitur *A* 1165 undas *scripsi cf. Hermes XII p. 160 n. 31* unda *V* undique *A* ‖ succedens *e* succendens *VA* ‖ uerticem *V* uertice *A* 1166 cum *A Grotius* tum *V* 1168 Eridanus *A* heridanus *V* 1169 Tethye *V* Tetre *A* 1171 est *A* o *V* 1173 conpegit *scripsi cf. Hermes XII p. 158 n. 28* c̄pegi *V* cum pegi *A* 1174 acerbae *A* acaerbę *V* 1175 inmodicusque *correxi* immodicusque *A* inmodicus quae *V* ‖ penetrauerat *v* penetrauerit *VAe* 1176 caluerunt *VA* tabuerunt *e cf. Hermes XVI p. 123 n. 74* ‖ medullis *A* medullus *V* 1178 tene *V* tener *A* 1179 te dura *V* re dura *A* 1182 demolita *A* demoliita *V*

audax ut facinus donum foret Oenopioni?
digna sed inmodico merces stetit illicet ausu.
nam dea nubiferi perrumpens uiscera montis,
dirum antris animal saeuos uomit hostis in artus.
ergo ut falcatis monstrum petit Oriona
morsibus et totas in membra ferocia chelas
intulit, ille mali poenas luit. ista furori
praemia debentur: sunt haec conmercia laesis
semper numinibus. metus hic, metus acer in astro
permanet et, primo cum scorpius editur ortu,
Orion trepido terrae petit extima cursu.
nec minus Andromedae quidquid uolitabat in aethra
et siquid pistris reliquum conuexa uehebant,
hoc oriente ruunt. omnis procul in uada terror
inserit et cunctos pauor unus in aequora cogit.
Cepheus ipse caput distentaque brachia uasto
induitur ponto, tellurem cingula radunt
extima et Oceano mersantur pectora rauco
sola senis; relicum polus ast a litore uersat,
semper inocciduum. genetrix quoque Cassiepia
sidera praecipitis sequitur labentia natae
deformemque trahit procul in uada caeca ruinam.
prona caput solio, solio uestigia ab alto
sustollit miseranda super. quatit ira furorque

1183 ut *Grotius* aut *VA* ‖ Oenopioni *V* Oeno pioni *A* ‖ 1184 ausu *e* asu *V* astr (*deleuit*) asu *A* 1185 perrumpens *A* ferrūpens *V* 1186 in artus *V* amarus *A* 1189 mali *Grotius* malo *VA* 1190 laesis *e* laenis *V corr. A* 1194 Andromedae *v* Andromeda est *VA e* ‖ uolitabat *A* uolitabit *V* ‖ aethra *Grotius* aethram *VA* 1195 pistris *Grotius* pistrix *VA* ‖ uehebant *e* uehebat *VA* 1198 uasto *A corr. V* 1201 ast *v om. VA e* ‖ uersat *V* reuersat *A* 1202 inocciduum *Schaubachius* in occiduo *VA* ‖ Cassiepia *e* Cassiepiā *V* Cassiopea *A* 1205 caput *A* caputque *V* ‖ solio *scripsi cf. Hermes XVI p. 127 n. 85* sollo *V* solo *A* 1206 super quatit *e* superquatit *V* super caput quatit (caput *deleuit*) *A*

Doridos et Panopes post fata nouissima matrem
ac memor has poenas dolor exigit. omnia fluctus
haec simul occiduos subeunt. tamen altera mundus
sufficit inque uicem lapsorum multa reportat.
tempore namque isto reliquae se serta coronae
expediunt pelago postremique agminis hydra
erigitur caudam. caput et turgentia membra
Centauro exsuperant. manus effert dextera praedam
siluarum, nam prima ferae uestigia in ollis
arcum sera manent, arcu redeunte per aethram
protolli incipiunt. relicum serpentis et artus
anguitenentis item fert primis fluctibus arcus.
amborum capita et palmas geminas ophiuchi
ac primam rutili spiram serpentis eoo
scorpius Oceano surgens agitat. pede nixi,
quem procul auersum semper salis aequora mittunt,
tunc artus medii, tum pectora uasta umerusque
dexteraque ulnarum spumosi gurgitis aestu
procedunt. pariter caput et manus altera porro
tota, s a g i t t i g e r i cum uibrant astra, feruntur.
Mercurialis item lyra uoluitur altaque Cepheus
cardine sustollens uestigia gurgite nondum
pectora liber agit, sed pectora mersus in undas
plaustra Lycaoniae pulsat pede desuper ursae.
tempore non alio magni canis ignea cedunt

1207 Doridos *e* Deridos *VA* 1208 poenas *A* penas *V* 1209 mundus *Grotius* mundis *VA* 1210 uicem *V* uice *A* 1215 in ollis *Grotius* mollis *VA* 1216 arcum *V* at cum *A* ‖ sera *A* serat *V* ‖ arcu *V* arca *A* ‖ aethram *A* aethra *V* 1217 protolli *Grotius* protulit *VA* 1219 palmas *Grotius* primis *VA* 1220 primam *v* prima *VA e* ‖ rutili spiram *A* rutilis piram *V* 1221 agitat *VA* agit. at *Grotius* 1222 aequora *Schraderi commentarius Berol. cf. Hermes XII p. 159 n. 29 et XV p. 183 n. 54* altera *VA* ‖ mittunt *A* nutunt *V* 1226 sagittigeri *V* sagittigeni *A* ‖ cum *v* cui *VA e cf. Hermes XVI p. 125 n. 82* 1227 Cepheus *A* Caepheus *V* 1229 agit *V corr. A* 1230 Lycaoniae *V* Lychaoniae *A*

sidera, protentum freta iam procul Oriona
hauserunt pelago, toto lepus occidit astro.
tum quoque et Oceano fugientem Sirius urget.
sed non aurigam, cum gurgitis ille profundi
ima petit pedibus, capra mox haediue secuntur.
ista polo rutilant, illum uada liuida condunt.
haec membris discreta aliis extantiaque alte
laeuum umerum et summae sese attollentia palmae
cernuntur, donec labenti congrada soli
sidere deuexo freta late caerula turbent.
  Namque manum aurigae reliquam celsumque corusci
uerticis et dorso qua spina attollitur alto
deprimit hirsuti sidus surgens capricorni;
membra sagittigero cedunt postrema reuecto.
iam non alatus remoratur uiscera Perseus
aeris in spatiis neque clauum uindicat Argo
adluuione sali. Perseus pede denique dextro
adque genu liber mersatur cetera ponto.
Argo quod curuis puppim super attrahit oris,
tinguitur et duro tangit uada caerula dorso.
ipsa dehinc manet exortum Cilicis capricorni
totaque tum pelago caelo descendit ab alto.
aequora tum procyon, gressum sectatus erilem,
intrat et Oceano permutat celsa profundo.
haec habet occidui plaga gurgitis, ista sonoro
supprimit unda salo. rursum procul erigit aethra
cygnum aquilamque Iouis. surgunt flammata sagittae
sidera perque notum rutila cum numinis ara.

1241 turbent *V corr. A* 1244 deprimit *V* Ne premat *A* 1245 membra sagittigero *e* Mẽbras agittero *V* Membra sagittifero *A* 1247 uindicat *V* uendicat *A* 1248 sali *Grotius* sati *VA* 1249 liber *A* libero *V* 1250 oris *e* ores *VA* 1251 tangit *Grotius* tingit *VA* 1252 Cilicis *v* cilidi *VA* cylidi *e* 1254 tum *Grotius* cum *VA* ‖ procyon *A* procion *V* ‖ sectatus *A* secatus *V* ‖ erilem *V* herilem *A* 1256 sonoro *v* sonorum *VA e* 1257 supprimit *A* suprimit *V* 1259 notum *V* notam *A* ‖ cum *Grotius* tum *VA* ‖ numinis *e* luminis *VA*

delphinum patulas promit capricornus in auras.
  Et matutino cum surgit aquarius orbe,
os equus adque pedes nouus exerit. ecce cadentis
parte poli trahit occiduum nox atra sub aequor
Centaurum cauda, sed non caput aut umerorum
uasta simul recipit. persistit pectore celso
cornipedis species et caelum uertice fulcit.
ora dehinc serpens et prima uolumina tantum
conditur. ingentis late tamen agmina caudae
pone trahit. subit ista solum, subit aequora rursum,
integer Oceani cum se Centaurus in undas
iecerit adque nouo uibrarint sidere pisces.
his in summa poli surgentibus ille per austrum
piscis item, planta quem pulcher aquarius urget,
redditur. haut toto tamen hic se corpore promit,
sed manet alterius uenientis tempora signi:
parte latet, partem supera in conuexa sonoris
fluctibus absoluit pelagi. sic brachia maestae
Andromedae, sic crura dehinc umerique nitentes
paulatim recauo redeunt maris, aurea caelo
postquam adolent pisces incendia. denique pisces
cum rutilant, mundo dextram haec attollitur ulnam
laeuaque uirginei sursum se corporis edent,
Phrixei postquam pecoris proruperit ortus.
  Australem hic aries aram procul admouet undis
gurgitis occidui. qua lux redit, excitat idem

1260 patulas *Grotius* paruas *VA* 1261 cum surgit *v* consurgit *VA e* 1262 exerit ecce cadentis *e* exeritae cecadentis *V* exerit exceca dentis *A* 1263 sub *V om. A* 1267 serpens *e* spernens *VA* 1268 late *e* latę *VA* 1269 solum *VA* salum *Grotius* 1270 se *V correxit A* 1273 quem *A* q. *V* 1275 alterius *V* alternis *A* 1281 attollitur ulnam *Grotius* atollit in ulnam *V* attollit in ulnam *A* 1282 corporis edent *scripsi cf. Hermes XII p. 160 n. 32* corpori sedeunt *V* corporis edunt *A* 1283 Phrixei *scripsi* Phriss et *V* Phrisei et *A* Phrix et *e* Phrixei et *v* 1284 australem *v* australe *VA e* ‖ admouet *A* admouit *V*

Persea proceri sustollere uerticis astra
et claros fulgere umeros. at cetera nondum
sunt exempta salo, quin totum hoc inuida ueri
natura ambigua rerum ratione reliquit,
extimus an reliquos aries produceret artus
Perseos an tauro freta pelleret adsurgente.
hoc una caelum subit integer; haut reses ullo
uiscere nascentis noua tauri deserit astra,
quippe huius flammis aurigae sidus inhaeret,
nec tamen hunc totum sustollit taurus in aethram.
aurigam salsis euoluunt fluctibus omnem
surgentes gemini. tauro capra plantaque laeua
adque haedi exsuperant, cum primum rursus ab undis
cetosa in superum referuntur uiscera caelum,
nam cauda et cristae rigor arduus aera celsum
tunc repetunt. diri cum sidera gurgite monstri
uoluit praecipitis teres inclinatio mundi,
eminus ingentem condit pars prima Booten.
quattuor hic etenim signis surgentibus altum
uix penetrat pelagus neque summa totus ab aethra
labitur Arcturus, manus olli quippe sinistra
iuge manet celsisque super subducitur ursis.
At cum iam pedibus repetit fluctus ophiuchus,
ut genua Oceanus uasto procul aequore condat,
signum erit eoa geminos procedere parte.

1288 inuida ueri *e* inuidauerit *V* inuida uerit *A* 1292 haut (haud) reses ullo *Hauptius cf. Hermes V p. 189* haudreseullo *V* haud rese +ullo *A* 1293 uiscere *Hauptius eodem loco* uiscera *VA* 1296 euoluunt *V sex septemue litterarum spatium uacuum habet A* 1297 plantaque laeua *V* l̨euaque[b] planta[a] *A* 1293 cetosa *A* caetosa *V* 1300 cauda *correxi* gauda *V u. 1300 omittit A* 1301 diri cum sidera gurgite monstri *V om. A* 1302 teres inclinatio mundi *V om. A* 1303 ingentem condit pars *V om. A* 1305 uix *V* Nec *A* 1306 sinistra *A* sinistrã *V* 1308 at cum *e* Actum *V* Ac tum *A* 1309 ut genua oceanus *V* Urgens oceanus *A* 1310 eoa *V quattuor litterarum spatium uacuum praebet A*

nec lateri pistrix cuiquam uicina uidetur,
sed iam tota super sustollitur: expuit atram
iam pelagus speciem nec adhuc tamen extima sorbet.
quid nunc nascentis suspectat nauita ponto
agmina prima Padi caelo tum feruere aperto
uicinasque faces rutili manet Orionis?
curricula ut sollers uero mox indice discat
certa tenebrarum possitque fideliter astro
explorare notos et tuto carbasa ponto.
credo, ni desit magnorum congrua cura,
prompta uia est ipso cognoscere talia semper
praeceptore Ioue et caelo tibi signa magistro
omnia ducentur. monet alta Iuppiter aethra
singula nos, facilis ueram dedit arbiter artem,
ne tempestatum primordia caeca laterent.
Nonne uides, primum cum Phoebe in cornua surgit
tenuia et angusto lumen iacit ore per aethram
decedente die pronoque ab tramite solis,
promat ut ingressi sollers tibi tempora mensis?
namque facem quarti sibimet profitebitur ignis,
corpora cum primum perfundens lumine nostra
in subiecta soli tenuem porrexerit umbram.

1312 sustollitur expuit *V quattuordecim litterarum spatium uacuum praebet A* 1313 sorbet *Grotius* sorbent *V* sorbens *A* 1314 nunc *Schraderi commentarius Berol. cf. Hermes XVI n. 122 n. 71* ne *VA* 1317 sollers *correxi* solers *V* soles *A* ‖ uero *V* sueto *A* 1319 et *e* ut *VA* 1320 credo *V* crede *A* ‖ ni desit *V undecim litterarum spatium uacuum habet A* ‖ magnorum *V* magnarum *A* ‖ congrua *V quinque litterarum spatium uacuum praebet A* 1321 prompta *e* prōta *V* pro *A* ‖ uia *V septem litterarum spatium uacuum praebet A* ‖ est *V* et *A* ‖ cognoscere talia *V* cognosceret alia *A* 1322 praeceptore *V* preci *A* ‖ Ioue et caelo *V undecim litterarum spatium uacuum praebet A* ‖ tibi *V* de tibi *A* *u. 1323—1334 omittit et pro eis undecim duodecimue linearum spatium uacuum praebet A* *u. 1326 inscribitur* PROGNOSTICA *apud Morelium cf. progr. Erfurt. a. 1882 p. I sq.* 1329 ingressi *Grotius* ingressis *V*

ast orbis medii si caedat Cynthia formam,
octauos ortus octauaque plaustra docebit.
denique cum toto dea iam surrexerit ore,
integer ut magni resplendeat ambitus orbis,
effluxisse sibi medii iam tempora mensis
monstrabit caelo. pleni cum rursus egena
oris eat, tanto procedens lumine formae,
inserit aeriis quantum dea nubibus ignis,
esse senescentis sibimet dispendia mensis
illa docet, quibus in rutili confinia fratris
tertia uix mundo superest uia. cum minus autem
umbrarum excludit, sunt tales quattuor ortus
marcentis lunae, quales sub mense renato
quattuor exsurgunt languentis luminis umbrae,
adque his octonas includunt ordine luces.
interiectorum numerum quoque nosse dierum
prompta uia est: proprio semper dea proditur ore,
scandat quanta polum, quotiens temone iuuencos
strinxerit et quanto iam tramite liquerit undas.
 Ac decedentis postrema crepuscula noctis
bis sex signa tibi, quae uersat signifer orbis,
monstrabunt, cursu nam Phoebus singula mutat
semper et alterno succedit in omnia lapsu,
conficiens iter aetherium. nunc igneus istud

1333 ast *e* Astat *V* ‖ caedat *scripsi cf. Hermes XVI p. 126 n. 83* cedat *V* 1334 octauos *v* octauus *Ve* 1335 dea iam surrexerit ore *V om. A* 1336 ut magni resplendeat ambitus orbis *V om. A* 1337 effluxisse *V* effluxis *A* ‖ sibi medii iam tempora mensis *V om. A* 1338 monstrabit caelo pleni *v* monstrabit caelo spleni *V post XII litterarum spatium* pleni *A* Monſtrabit caelos pleni *e* 1340 ignis *scripsi* ignes *VA e* ignem *Grotius cf. programma Erfurtense a. 1882 p. X* 1341 senescentis *V* senes contis *A* 1342 in rutili *V om. A* 1346 luminis *e* lumine *V* lumines *correxit A* 1347 his *V* bis *A* ‖ octonas *V om. A* 1350 iuuencos *VA e* iugales *v cf. Hermes XVI p. 130 n. 91* 1355 succedit in omnia lapsu (labsu *V*) *Ve om. A* 1356 iter aetherium nunc igneus *V om. A*

astrum adolet flammis, alii nunc aurea Titan
lumina miscetur, uel cum deuexus in undas
labitur et rebus formam absumpsere tenebrae,
uel matutino redit incunabula linquens
cum pelago et rebus suffudit luce colores.
sic diuersa diem comitantur sidera semper.
non ego nunc longo redeuntia sidera motu
in priscas memorem sedes, habet ista priorum
pagina et incerta rerum ratione feruntur.
nam qui solem hiberna nouem putat aethere uolui,
ut lunae spatium redeat, uetus Harpalus, ipsam
ocius in sedes momentaque prisca reducit.
illius ad numeros prolixa decennia rursum
adiecisse Meton Cecropea dicitur arte
inseuitque animis: tenuit rem Graecia sollers
protinus et longos inuentum misit in annos.
et primaeua Meton exordia sumpsit ab anno,
torreret rutilo cum Phoebus sidere cancrum,
cingula cum ueheret pelagus procul Orionis
et cum caeruleo flagraret Sirius astro.
Hic est fons, unde et deduxit tempora lunae

1357 astrum *V* astr *A* ‖ adolet flammis alii nunc aurea Titan *V om. A* 1361 suffudit *e* suffidit *V* infudit *A* 1362 diem *V* die *A* ‖ comitantur *A* comittantur *V* 1364 memorem sedes *v* memore sedes *V* memoro sedes *A* memores edes *e* 1366 nam qui *I. Scaliger de emend. temp. II p. 73 sq. edit. II* nāq. *V* nanque *A* Nam quæ *e* ‖ solem *e* solon *VA* ‖ aethere *e* aethrae *V* aethera *A* ‖ uolui *A* uului *V* 1367 lunae *A* luna *V* 1368 momentaque *A* momenta quae *V* 1369 prolixa *e omittunt VA* ‖ decennia *V* decentia *A* 1370 Cecropea *e correxit V* Cecoprea *A* 1371 inseuitque *Schraderi commentarius Ber.* inseditque *VA* *u. 1373 in margine habet V; hoc loco omittit, post u. 1374 praebet haec*: exordia sumpsit ab anno *A* 1373 et *V* sed *e* ‖ primaeua Meton *v* primeuam ton *V* primeuaton *e* 1374 torreret *e* torret *VA* 1376 caeruleo *e* caerulea *V* ceruleo *A* 1377 hic est fons *scripsi cf. Hermes XIII p. 360 n. 41* hoc ut fontē *V* hoc et fontem *A* ‖ unde *e* undae *VA* ‖ deduxit *Grotius* et duxit *VA*

nauita, quom longum facili rate curreret aequor,
et quom ruris amans telluri farra parenti
crederet: ingenti petat haec indagine semper
seu qui uela salo, seu qui dat semina terrae.
nec mora discendi, breuis hic labor et breue tempus
poscitur, innumeros habet autem industria fructus.
utilitas te certa manet, praenoscere motus
si libet aerios et tempestatibus ipsis
edere principium. te primum sponte procellis
arcebis rapidis, te rursum principe fluctus
uitabunt alii, si certis singula signis
tempora discernas. nam mundi cardine uerso
ut stata raucisoni redit indignatio ponti.
saepe etenim quamquam tranquillae noctis amictu
mitia protenti requiescant terga profundi.
doctus securam subducit ab aequore classem
nauita et actaea retinet statione phaselum,
cum matutinae praesensit signa procellae.
namque alias caelo cum tertia lumina Phoebus
exserit, ille sali furit inplacabilis horror,
adfore quem pelago comitem sibi dixerat astrum.
crebro quinta dehinc lux commouet Amphitriten,
saepe inopina mali clades ruit. omnia certis
indiciis tibi luna dabit, seu lucis utrimque
caesa facem, seu cum teretem concrescit in orbem.
sol quoque uenturas aperit tibi saepe procellas,
sidera producens et cum sale sidera condit.
Nec minus ex aliis aderit cognoscere motus

1378 quom *scripsi* quo *VA* 1379 et quom *scripsi* Etquora *V* Et quot *A* Aequora *e* ‖ ruris *e* raris *V* aris *A* ‖ farra *V* fama *A* 1381 seu qui dat *e* seuo quid at *V* sęuo quid at *A* 1382 hic *v* huc *VAe* 1384 praenoscere *V* praenossere *A* 1387 rapidis *VAe* rabidis *v* 1388 signis *Ae* ignis *V* 1393 aequore *Ae* aequorē *V* 1396 alias *v* alia *VAe* 1401 utrimque *V* utrūque *A* 1402 caesa *A* Cessa *V* ‖ concrescit *A* concressit *V*

aequoris et magnos caeli callere tumultus,
quos det certa dies, qui longi tempore mensis
astrorumque uice et mundi ratione trahantur.
aeris inmadidi quiddam tellure creatum
spiramenta uomunt. uis hoc cum fudit in auras
uenarum, occulte patulo praetexitur agro
insubiectum oculis terramque supernatat omnem:
uuida materies, quam cum calor ignicomantum
hausit stellarum, superas subducit in auras
et concreta diu conpingit nubila mundo.
si minor haec madidi substantia caespite ab imo
subrigitur, tenues nebulae caligine fusa
tenduntur caelo. uis autem siccior olli
cum fuit, in celeres dissoluitur undique uentos
uicinumque sibi flabris dominantibus ultro
aera propellit. si maior protinus umor
consurrexit humo, pluuias quoque nubila fundunt
et pluuiis late calor est pater. hic super imbres
exprimit et ductum feruentis ab obice mundi
respuit umorem. si moles magna utriusque
occurset sibimet uelut obuia comminus agri,
conpulsu aerio fragor intonat amplaque late
murmura discurrunt pariter crepitantibus auris.
hic inflictus item diuersorumque per aethram
saepe superne furens inlisio fulgoris ignes

1407 quos *V* quid *A* ‖ qui *Grotius* quid *VA* ‖ tempore *Grotius* tempora *VA* 1408 trahantur *A* tractantur *V* *de uersibus 1409—1432 cf. Hermes XVI p. 128 n. 90 u. 1409 omittunt VA* 1409 inmadidi *e* immadidum *v* 1410 fudit *V* fundit *A* 1412 insubiectum *V* in subiectum *A* ‖ supernatat *v* super notat *VA* supernotat *e* 1413 uuida *N. Heinsius* Vulta *V* Multa *A* Multaq; *e* 1417 nebulae *A* nubulę *V* 1419 dissoluitur *A* dissoluit *V* 1422 humo *A* umo *V* 1424 et ductum *Schaubachius* et ducta *VA e* ‖ ab *Schaubachius* ut *VA e* 1426 sibimet *A* simet *V* 1427 conpulsu *correxi* compulsu *A* conpulsa *V* 1430 inlisio *V* illisio *A* illiſo *e* ‖ fulgoris (*ex* fulguris *mutauit A*) *VA e* fulguris *v* *cf. progr. Erfurt. a. 1882 p. XIII*

excludit rutili totamque uolantibus aethram
praestringit flammis et caelum sulfure odorat.
omnibus his genetrix tellus et caespite ab imo
ducuntur superi motus. ipsa ignea mundi
lumina, flammigero Phoebus temone coruscans
et quae noctiuagos attollit Luna iuuencos,
his peperere malis exordia. namque deorum
mouit humum cum forte calor, laxata repente
spiramenta soli uenas procul altaque pandunt
uiscera telluri. bibit imum terra calorem
desuper et madidum tepefactus caespes anhelat.
aeris hos motus rabiemque uolubilis undae,
flabra procellarum, mundani tramitis iras,
praesentire decet. cape sollers singula mente
praeceptisque uirum sitientia pectora pande.
  Cynthia cum primum caelo noua cornua promit,
cautus utrimque deam circumspice, namque reuectae
nequaquam semper similis lux inbuit ortum,
sed species diuersa trahit uarioque notatur
formarum. primi cum surgit luminis igne,
tertia cum rutilat, cum maior sideris aethram
scandit et aerias quarta face luminat oras,
ingredientis erit plene tibi nuntia mensis.
haec castigato si tertia fulserit ortu,
pura sit ut foedis ab sordibus, adfore dicet
clara serena diu. tenui surrexerit autem
si face et ignito suppinxerit ora rubore,
turbida certantes conuerrent aequora cauri.
luminis ista dehinc si crassior adque retunsis

1432 sulfure *A* sulpore *V* sufure *e* 1434 motus *v* metus *VA e* 1435 flammigero *e* flamigero *VA* 1436 iuuencos *VA e* iugales *v* 1437 peperere *e* perere *VA* ‖ deorum *VA e* deorsum *v* *cf. Hermes XVI p. 131 n. 92* 1442 rabiemque *V* rabieque *A* 1453 erit plene *e* eritq. lene *VA* 1454 fulserit *V* fulxerit *A* 1458 conuerrent *V* conuertent *V* ‖ cauri *v* chauri *VA e*

cornibus ingreditur, si quarti sideris ortu
percussi tenuem protendat corporis umbram,
imbribus aut zephyris hebetabitur, arguet ultro
flabra noti aut pluuias. nam crassus desuper aer
cornua caeca premit, notus uuidus aera cogit.
tertia si rursum protollat Cynthia cursus,
sic subrecta faces et acumina tenta coruscans,
ut nec curua quasi declinet cornua nec se
fusa supinato diducat lumine in auras:
occiduo zephyrum praedicet surgere mundo
aut Libyae de parte notum. sin quattuor autem
Cynthia curriculis caelum subit adque coruscis
cornibus inmodice prostantibus exserit ignes,
uis prolixa salum ciet, ocius omnia cauri
marmora conuoluent, fera uerrent flabra profundum.
istius in borean quod se sustollit acumen,
si curuum specie uelut adnuat, adfore caelo
saeua procellosi praedicet flabra aquilonis.
namque hoc urgeri sese adserit hocque grauari,
si luna alta tuens docet inclinarier alta.
indice rursus eo ueniet notus, hanc ubi partem
pone supinari conspexeris inque reclinem
sponte habitum pandi, nam subrigat auster acumen
inferiore plaga. si lunam tertius ortus
proferat adque deae conuoluat circulus oras

1460 ortu *v* ortum *VAe* 1461 percussi tenuem *Grotius* percussi ut tenuem *VAe* 1468 lumine in auras *A* luminen-inauras *V* lumen in auras *ev* *cf. Hermes XVI p. 131 n. 93* 1470 Libyae *A* lybiae *V* 1472 prostantibus *v* prosstantibus *V* prostrantibus *Ae* ‖ exserit *Grotius* suserit *V* usserit *correxit A* 1473 uis *Grotius* uix *VA* ‖ cauri *v* chauri *VAe* 1474 fera *A* ferra *V* ‖ uerrent *V* uertent *A* 1476 specie *A* speciae *V* ‖ adnuat *correxi* anuat *V* annuat *A* ‖ adfore *e* afore *V* affore *A* 1479 si luna alta tuens *scripsi cf. Hermes XIII p. 363 n. 46* Sūma altę tuendo *V* Summa alte tuendo *Ae* *hunc uersum omittit v*

suffusus rutilo, mox tempestate sonora
spumosum late pelagus canescere cernes.
maior et haec rauci uersabit gurgitis undas,
ipsa quoque inmodice si uultum luna rubescat.
  Contemplator item, seu plenum luminis orbem
Cynthia distendit, seu cum teres ambitus olli
caeditur et mediae uelut indiga lucis utrimque
sustinet obductae sibimet dispendia formae,
cornua prima replens et cornua fessa dehiscens.
induit ac qualem procedens ore colorem,
hunc perpende oculis, ipso monitore dierum
signa tene ac totum discerne in tempora mensem.
non unum deprehensa diem tibi signa loquuntur
nec uulgo in cunctis adsunt praecepta diebus,
sed quae signa nouo dederit nox tertia motu
quartaue, sustollat medios dum Cynthia uultus,
durabunt caelo. medio quae edixerit ore
ignis in plenos, hinc in dispendia rursus
altera prouisae signantur tempora lunae.
illa dehinc, donec germani luminis ignis
accedat Phoebe, mensis postrema notabunt.
hoc, quod protento uehit ingens mundus inani,
aera nomen habet; quod spirat caespite tellus,
nubila dicuntur. caelum super aula deorum
axe adamanteo conuoluitur. hic sua certis
sunt loca numinibus. borealis uerticis altum

1490 cum *V* tum *A* *cf. Hermes XVI p. 132 n. 94* 1491 caeditur *V* ceditur *A* ‖ indiga *A* indica *V* 1493 fessa *VA* fissa *Grotius* 1494 induit ac qualem *A* Induit ae .... † et aequalem *V* 1495 hunc *Grotius qui idem* hanc *coniecit* hanc *correxit V* hinc *A* 1497 deprehensa *VA e* deprensa *v cf. Luc. Mueller de re metr. p. 253* 1499 nox *v* mox *VA e* 1500 dum *A* du *V* 1502 ignis *A e* ignes *V* 1505 Phoebe *V e* Phoebo *A* Phoebae *v cf. progr. Erfurt. a. 1882 p. XII sq.* 1506 uehit *V* uelut *A* 1508 caelum *V* celsum *A* 1509 axe adamanteo *Schraderi commentarius Berol. Hauptius* (*Hermes VII p. 13*) axea denteo *VA*

regia Saturni. qua siccior annus anhelat
aestatis rutilo, calida stat Iuppiter aethra.
inmodicus terram qua desuper ignis adurit,
Gradiuo incolitur. brumalis pulsus habenas
qua Solis redigit, pulchro Venus optinet astro.
ast ubi demerso latet ater circulus orbe,
cessit Mercurio locus umbrifer. his super amplas
quinque tenens zonas certo uia feruida Soli
limite decurrit. tum Lunam nubila propter,
exhalantis humi qua spiramenta madescunt,
ima uehunt caeli. lux it dum fusa frequenter
desuper in nubes, rutilantis lampada lunae
pascitur umore et uarias dea lumine formas
exprimit inserto. sic crebro denique Phoebe
nubibus ambiri, cum subsint nubila lunae,
creditur. hanc quotiens includere circulus ergo
spectatur, proprio succedunt ordine signa:
ille alias trino conuoluit tramite lunam
et geminus plerumque meat, solet unicus idem
cingere. si simplex circumuersabitur orbem,
signa procellarum certissima, signa sereni
praeferet; abruptus subito praenuntiat euros.
marcescens tenui sensim caligine et aethra
digestus patula docet undis adfore pacem.

1511 anhelat *e* hanelat *V* anhęlat *A* 1513 terram *v* terra *VA e* 1515 optinet *V* opprimet *A* 1516 ast ubi demerso *V om. A* ‖ ater *V om. A* 1517 cessit Mercurio *V om. A* ‖ umbrifer *VA* imbrifer *e cf. Hermes XVI p. 133 n. 95* ‖ his *e* hi *V* hic *A* 1518 quinque tenens *v* quinque tenet (? *V*) *Ve om. A* 1519 tum lunam *Grotius* cum luna *V om. A* ‖ nubila *e* inubila *V om. A* ‖ propter *V om. A* 1520 exhalantis *V* exhallantis *A* 1521 lux it dum fusa *Grotius* luxit dum (?) frustra *V* luxit (*trium litterarum spatium uacuum*) frustra *A* 1525 ambiri cum subsint *V* ambicum (*duarum litterarum spatium uacuum*) subsint *A* 1528 alias trino *V* ab austrino *A* 1530 orbem *VA e* orbis *v cf. Hermes XVI p. 133 n. 96* 1532 abruptus *v* abrutos *V* abruptos *A e* 1533 marcescens *e* marcens *VA* ‖ tenui *v* tenuis *VA e*

si duo se lunae circumfudere, repente
maxima uis pontum, uis uerret maxima terras
maioresque dehinc agitabunt stagna procellae,
si trinus rutilum constrinxerit ambitus orbem;
et magis inmodica formidine saeuiet auster,
zonarum taeter fuerit si tractus in aethra.
denique disrumpant si sese cingula lunae,
ultima tempestas ruet imi gurgitis aestum.
  Solis quin etiam, solis tibi cura uidendi
sit potior, solem melius praeuisa sequuntur
astrorumque duci monstrata tenacius haerent,
siue ille occiduas uergat decliuis in undas
seu se luciferis reparabilis exserat oris.
istius ingentes radii caliginis atrum
et nebulosarum tractus piceos tenebrarum
lumine disiciunt, cum per chaos umbriferum uis
flammea peruasit. cum se per noctis amictus
inserit aeriae fulgor facis, ille calore
pigra mouet, stimulat rutilis torpentia flammis.
Sol sopita animat, Sol dura obstacula primus
curru adamanteo reserat pater. efflua Phoebus
igne inhibet, Phoebus radiis densata relaxat.
at cum flammigeri cedit uis inclita solis,
lucis egens, crassaeque deus latet obice nubis,
et caelo et pelago magnos ait adfore motus.
non hic, cum primos educet gurgite uultus,
ceu picturato diuersos ore colores
proferat. haut etenim tali tibi sole reuecto

---

uersus 1543 inscribitur SOL *VA e* 1545 astrorumque *A* Austrorumque *V* ‖ tenacius *e* tenauus *V* te nauus *A* ‖ haerent *V* haerens *A* 1550 disiciunt *scripsi* difiiciunt *Grotius* dispiciunt *V* despiciunt *A* difficuit *e cf. progr. Erfurt. a. 1882 p. XII* 1551 se per *Grotius* semper *VA e* 1552 calore *V* calori *A* 1553 stimulat *Grotius* simulat *V* simul at *A* 1544 animat *A* animet *V* 1556 relaxat *A* relixit *V* 1560 primos educet *v* primo seducet *Ve* primo subducet *A* 1562 sole reuecto *V* sydere uecto *A*

mitia iam caeli fas expectare serena.
et si tranquillo conuexa cucurrerit astro
indideritque facem ponto deus integer, ora
nube carens purusque comas et splendidus orbe,
conuenit eoae faciem praesumere lucis.
sed non ora cauo similis medioque recedens
orbe quasi uel si radios discingitur ultro,
figat ut australem porrecto sidere partem
aut borean rigidi iaculetur luminis igne,
et uento et pluuiis reparata in luce carebit.
  Denique per flammas procul adque incendia Solis,
ipsa dei cedunt blandi si lumina, sollers
tende oculos, certa hoc ducentur signo magistro.
et ne sanguineus late rubor inbuat ora,
qualia protractu uaga nubila saepe rubescunt,
aut ne labenti piceus color abdat amictu
lampada, quaere diu. si taetro crąssior orbe est,
uuescet pluuiis tellus inflataque celsas
aggere deuicto superabunt flumina ripas.
ignea si fulgor percurrit plurimus ora,
flamina crebra salis quatient uada, flamina terras
conuerrent omnis et duri flabra aquilonis
siluarumque comas et celsa cacumina flectent.

1564 astro *Grotius* austro *V* astro (*deleuit A*) austro *A* 1565 facem *A* face *V* ‖ ora *VA* ara *e* atra *v* 1566 comas *N. Heinsius* coma *VA e* ‖ orbe *VA e* orbem *F. Matthiae* 1567 faciem *V* facem *A* 1571 aut *VA e* ac *Grotius* ‖ iaculetur *V* iaculentur *A* ‖ igne *V post duarum litterarum spatium uacuum* ne *A* 1572 in *VA deleuit Grotius* 1573 solis *v* solers *VA e* 1574 sollers *v* solis *VA e* 1575 magistro *V* sinistro *A* 1577 protractu *e* protactu *V* pro (*quinque litterarum spatium uacuum*) tactu *A* ‖ saepe *V* om. *A* 1578 labenti *e* libenti *V* liuenti (?) *A* ‖ abdat *V* abdit *A* 1579 quaere *V* qua ore *A* ‖ taetro *e* retro *VA* 1580 uuescet *V* Versetur *A* ‖ inflataque celsas *V om. A* ‖ *hic finitur Aratus V u. 1582—1749 leguntur post descriptionem orbis terrae A* ‖ 1583 flamina *v* flumina *A* Elamina *e* ‖ flamina *scripsi cf. Hermes XVI p. 133 n. 97* flumina *A e*

uis simul amborum si uultum solis oberret,
cuncta noti quatient, imbres procul arua rigabunt.
Ecce alias primo nascentis solis in ortu
uel cum praecipites pelago deus inserit ignes,
ut coeunt radii nebuloso! cetera quippe
pars Hyperioniae rutilat facis hicque comarum
uis confusa micans mundo sua lumina praestat.
hic globus ater item liuentia nubila cogit.
non numquam crasso nebularum tectus amictu
in conuexa redit, tum caelo rursus aperto,
cum ruit, opposita uultum caligine condit:
omnibus his signis in terram defluit imber
plurimus. interdum tenuis praeuertere nubes
uisa deum. haec celeri si praesurrexerit ortu
ipseque pone sequens radiorum luce carere
cernatur, nimbis ingentibus arua madebunt.
at matutini si Phoebum litoris acta
maiorem solito produxerit adque per aethram
marcenti similis defluxerit extimus orbis
adque dehinc scandens minuat iubar igniferum sol,
pura serena aderunt. namque olli gurgitis aer
crassior inmodicum surgens diffuderat orbem
et iam se tenero sustollens tramite caeli
oblitum iusti iubar attrahat. hic quoque, magnis
cum madefacta dies sub tempestatibus horret,

1587 cuncta noti quatient imbres *e* ʒiiacca (*sic!*) nocti quaties indes *A* 1593 item *e* iter *A* ‖ nubila *e correxit A* 1599 si *v om. A e* ‖ praesurrexerit *e* pressus surrexerit *A* ‖ ortu *Grotius* ortum *A e* 1601 cernatur *v* Lętatur *A* Certatur *e* 1602 Phoebum litoris *Grotius* Phoebum in littoris *A* 1603 adque (atque *e*) per *e* ad ap *A* 1605 adque dehinc *scripsi cf. progr. Erfurt. a. 1882 p. XI sq.* abcade hic *A* Alta dehinc *e* ‖ iubar *e* uiuat *A* ‖ igniferum *e* igniparum *correxit A* 1606 serena *v* secene *A* ſerene *e* ‖ olli *e* orri *A* 1607 inmodicum (immodicum) *Grotius* ī modicum *A* ‖ surgens *v om. A e* ‖ diffuderat *v correxit A* diffunderat *e* 1608 se *Grotius* si *A e* 1609 oblitum *e* Obliquum *A* 1610 dies *Grotius* die *A*

pallidus ora cadens promittit pura serena.
displosis etenim per apertam nubibus aethram
ora laboranti similis languentia pallet
et disiectarum moles late nebularum
indicat exuti faciem clarescere mundi.
quin nascente die uenturos conuenit imbres
noscere, cum proni procul ad confinia caeli
deferri piceo spectaris nubila tractu.
et cum declinant radii se partem in utramque
lucis in occasu, nox ut serat algida rores,
imber erit. puras si Phoebus condat habenas
et Calpetano tranquillum gurgite lumen
tinguat et inlapsum nubes ignita sequatur,
noxque diesque dehinc uenturi rursus Eoi
nimborum expertes et tempestatibus atris
durabunt. sed cum radiis marcentibus ardor
languet et in tenui tenduntur acumine frustra
Phoebei crines, nimbos aget atra procella.
talis et obducti cernetur forma diei,
qualem fraternos subtexens luna iugales
lucem hebetat: subit haec superi sacra lumina solis
inferior mediaeque interstans lampadis orbe

1611 cadens *e* calens *A* ‖ pura *e* para *A* 1612 displosis *e* diplosis *A* ‖ etenim *e* sed enim *A* 1614 disiectarum *e* dissectarum *A* 1615 exuti *e* et uti *A* ‖ clarescere *e* calor ascere *A* 1616 quin *v* Cum *A* Qui *e* 1617 noscere *e om. A* 1618 deferri *v om. A* De ſeri *e* ‖ spectaris *e* spectantis *A* 1620 occasu *e* hoc casu *A* 1621 puras *e* primas *A* ‖ condat *Grotius* condit *A* 1623 tinguat *e* tingat *A* ‖ inlapsum *correxi* illapsum *Schraderi commentarius Berol.* in lapsum *A* in lapſu *e* 1624 noxque *e* Nanque *A* 1625 expertes *e* et ptes *A cf. Hermes XIII p. 359 n. 37 et XV p. 182 n. 51* 1626 cum *e* dum *A* 1627 languet *e* langueat *A* ‖ in *v om. A e* ‖ tenui *e* tenuat *A* 1630 fraternos *e* nox fratrem *A* 1631 hebetat *v* habitat *A e* 1632 inferior *e* inferius *A* ‖ interstans *v* uter trans *A* inter ſtans *e*

arcet flammigerae radium facis. haut tibi rursum,
cum matutinos molitur lucifer ortus,
ebria sanguineae subuoluant uellera nubes;
namque grauis caelo fundetur protinus imber.
Nec si sole procul rutila inter stagna morante
emineant radii, radios quoque crassior umbra
contegat, ille dies pluuiis uentoque carebit.
quin erit imber item, si solem circulus ater
ambiat exortum. maior se denique nimbus
urgebit caelo, maior sola perluet imber,
circumfusa adeo si cingula nescia solui
seruarint taetrae speciem torpentia molis.
saepe etiam Phoebo nubes percussa rubescit
et meditata dei formam procul igne recepto
concipit effigiem, simulato luminis orbe.
id qua parte poli spectaueris, adfore ab ipsa
parte tene uentos. tamen haec, tamen omnia semper
decedente die melius uentura docebunt.
Conuenit hic etiam paruum praesepe notare.
id nubi nomen, quae cancro obuoluitur alto,
Graecia docta dedit. duo propter denique asellos
suspice, quorum alius septem uicina trioni
astra adolet, tepidum procul alter spectat in austrum.
in medio quod nube quasi concrescit adacta,

1633 arcet *e om. A* ‖ flammigerae *v* flamiger *A* flammigere *e* ‖ radium *e* aera dium *A* ‖ haut *Grotius* aut *A e* ‖ tibi rursum *e* abi rusfum *A* 1635 ebria sanguineae *v* Et nasan ganea *A* Ebria sanguinea *e* 1636 fundetur *e* fundo cur *A* 1637 rutila inter *e* rutilantis *A* ‖ stagna *e* anga *A* ‖ morante (*correxit A*) *A e* 1638 radios *e* radio *A* ‖ crassior *e* rasior *A* 1640 erit *e* nent *A* 1641 exortum *e* exortam *A* 1643 adeo *e* dea *A* ‖ si cingula *e* sic ingula *A* 1644 seruarint *scripsi cf. Hermes XIII p. 361 n. 42 item Schraderi commentarius Berol.* seruarent *A e* ‖ taetrae (tetre) *e* ta eo *A* 1646 dei *e* die *A* ‖ igne *e* ore *A* 1648 qua *e* qd *A* ‖ spectaueris *e* pectaberis *A* ‖ adfore *e* affore *A* *u. 1651 inscribitur* Aselli *A e* 1651 praesepe *v* prerepe *A* presepe *e* 1652 quae *e* q *A* 1655 tepidum *e* termum *A* 1656 concrescit *e* concessit *A*

id praesepe uocant. porro hoc praesepe repente
si sese ex oculis procul auferat, ardeat autem
congruus aeriis late rubor ignis asellis,
nequaquam tenues agitabunt stagna procellae.
at si sideribus similis lux duret et illi
taetra sit effigies, cadet altis nubibus imber
lenior et parco mox tellus rore madebit.
sed boreae si parte trucis uelut indiga iustae
stella facis lento marcescere cernitur igne,
et procul alterius iuba late flagrat aselli,
protinus Aethiopum surget conuallibus auster.
at regione noti si lucem stella senescat,
saeuus Riphaeis aquilo crepitabit ab oris.
  Quin et terrenis cape rebus certa frequenter
signa procellarum. nam cum traxere tumorem
aequora prolixum, cum litora curua resultant
sponte procul neque caeruleus colliditur aestus,
aut cum proceris uertex in montibus ultro
perstrepit aerium, uentos instare docebunt.
  Et cum parua fulix trepido petit arua uolatu,
stagna sinens, longasque iterat clangore querelas,
indicat insanis freta mox canescere uentis.
denique cum caelo tenduntur pura serena,
saeuitura polo sunt flamina, primus in ipsa
mox picturati cum uertit pectoris artus

1657 id *e* in *A* 1658 auferat *Grotius* aufert *A* auferri *e* auferet *v* 1662 cadet *e* ruet *A* 1663 parco *e* pars eo *A* ‖ rore madebit *e* rorem adebit *A* 1664 iustae *v* iuste *A e* 1666 alterius *e* agitenus *A* 1668 at *e* A *A* 1669 Riphaeis *e* Ripheisa (*deleuit A*) Rhipheis *A* ‖ crepitabit *e* trepidabit *A* *u. 1670 inscribitur* Venti *A e* 1671 cum traxere tumorem *e* contraxe humor *A* 1673 caeruleus *v* ceruleas *A* ceruleus *e* 1675 uentos *e* uentus *A* 1677 clangore *e* langore *A* 1679 serena *e* sereno *A* 1680 saeuitura *v* Seruit ura *A* Seruitura *e* 1681 picturati *e* picea rati *A* ‖ cum uertit *scripsi cf. Hermes XIII p. 361 n. 43* conuertit *A e*

sturnus edax, premat ut tenues uis obuia plumas
et ne post tergum pateat penetrabilis euro.
Latipedemque anatem cernes excedere ponto
saepius et summa nebulas se tendere rupe,
iamque super latices florum uolitare senectam
stellarumque comas rumpi procul, aethere celso
decidere in terras, rutilarum spargere crines
flammarum et longos a tergo ducere tractus:
inde etiam uentos mox adfore praemonet usus.
Quodsi diuersis se passim partibus ignes
excutiant, uerret pelagus sine fine modoque
turba procellarum, si duri limite ab euri,
si regione noti, si lenis parte fauoni
aut de Bistonio mundi procul axe coruscat.
Si repetant ueterem ranae per stagna querelam,
uellera si caelo uolitent, si discolor Iris
demittat gemino se fornice, circulus albam
si stellam taeter uelut ambiat, aequora propter
si crepitent uolucres, si gurgite saepius alto
pectora mersentur, si crebro garrula hirundo
stagna adeat, rutilae cum sunt primordia lucis;
si matutinas ululae dant carmine uoces,
improba si cornix caput altis inserit undis,
flumine terga rigans, si saeuit gutture rauco,
plurimus abruptis fundetur nubibus imber.
Imber erit, latis cum bucula naribus auras
concipit, et late pluuiis sola cuncta natabunt,

1682 tenues *e* tenus *A* 1683 post tergum *e* postergam *A* 1684 Latipedemque *v* Lata pedemque *A* Latipedem quae *e* ‖ excedere *e* exedere *A* 1685 se tendere *e* ascendere *A* 1686 senectam *e* senetiam *A* 1690 usus *e* arui *A* 1692 uerret *e* uertet *A* 1693 euri *e* eari *A* 1694 fauonii *correxit A* fauonii *e* 1696 repetant *N. Heinsius cf. praef. p. XIX* repetunt *A e* 1701 hirundo *e* irundo *A* 1702 stagna adeat *e* si (*quinque litterarum spatium uacuum*) adeat *A* ‖ sunt *Grotius* sint *A* 1703 ululae dant *e* hululae dent *A* 1707 bucula *e* buccula *A*

cum proprias sollers sedes formica relinquet.
oua cauis ecfert penetralibus, aspera quippe
tempestas gelidusque dies et frigidus aether;
inserit internis terrarum sedibus aestus.
pectora cum curuo purgat gallinula rostro,
agmine cum denso circumuolitare uidetur
graculus et tenui cum stridunt gutture corui;
cum procera salum repetit clangore frequenti
ardea, cum paruae defigunt spicula muscae
et si nocturnis ardentibus undique testis
concrescant fungi, si flammis emicet ignis
effluus aut lucis substantia langueat ultro:
conuenit instantes praenoscere protinus imbres.
denique cum patulum torrens Vulcanus ahenum
scintillas flamma circumlabente relinquit;
si notus humentis Libyco ciet aethere nubes
siue imum ad montem nebularum crassus amictus
tendatur, summo nudentur uertice saxa;
et qua pontus item freta per distenta quiescit,
nubila si longo se procumbentia tractu
diffundunt: caelo et Thetidi terrisque supinis
pax aderit, nusquam mundo ruet effluus imber.
Sed cum tranquillo tenduntur clara serena
sub Ioue, uenturae praenoscere signa procellae

1710 oua *v* Quaque *A* Qua *e* ‖ ecfert *scripsi cf. Hermes XIII p. 362 n. 44* effert *A* haec fert *e* 1712 sedibus *A* reditus *e cf. Hermes XV p. 182 n. 52* 1715 graculus *e* Gracchulus *A* 1716 clangore *e* langore *A* 1717 ardea *e* Ardua *A* 1719 concrescant *Grotius* Concrescunt *A* 1721 conuenit *e* Cum uento *A* ‖ protinus *e* proxim (*del. A*) protinus *A* ‖ imbres *e* imber *A* 1722 torrens *v* torret *A e* ‖ ahenum *v* ah (*del. A*) ahenum *A* aenum *e* 1724 humentis *e* humentes *A* 1725 siue imum *Grotius* si nimum *A* ‖ amictus *e* amictu *A* 1728 procumbentia *e* copum bretia *A* 1729 caelo et Thetidi *A* caelo Thetidi *Grotius cf. Hermes XVI p. 134 n. 98* 1730 pax aderit nusquam *e* pando anus quam *A* *post u. 1730 lineam uacuam habet A* 1731 clara *Schraderi commentarius Berol.* castra *A* ‖ serena *e* sereno *A* 1732 sub Ioue uenturae *e* subia uenentur *A*

conuenit ac rursum, cum perfurit aeris horror,
inspice, quam referant terris pelagoque quietem.
inter prima tamen paruum praesepe notatur,
arduus excelso quod cancer cardine uoluit.
hoc, cum concretus tenuari coeperit aer,
discutit inpositae late sibi molis amictum.
namque sereniferi patet hoc in flabra aquilonis
comminus et primo purgatur flamine uenti
tempore. tum proprium modulatur noctua carmen,
tum uespertinum cornix longaeua resultat,
tum corui crepitant et ouantes gutture rauco
agmina crebra uocant, tum nota cubilia laeti
succedunt pariter, tum pinnis corpora plaudunt.
Tunc et Strymonias circumuolitare repente
suspicies per aperta grues, ubi mitior annus
sponte procellosum disiecerit aera caelo.
tunc quoque, cum stellis hebes est lux omnibus ultro
nubila nec crassos circumduxere meatus,
ut iubar occulerent flagrantibus obuia flammis,
nec caligo inhibet rutilantis lampados ignis,
orbe nec expleto sacra sidera luna retundit,
sed iam sponte sua stellarum lumina marcent:
conuenit hibernae praenoscere dura procellae.
nubila si caelo consistere, nubila ferri
sique superfundi sibimet suspexeris ultro,

1734 referant *e* refrenent *A* 1735 paruum *e* prauum *A* ‖ praesepe *v* praespecta *A e* 1737 hoc *e* hac *A* 1738 molis *v* mollis *A e* 1740 comminus (cominus) *Grotius* Cum minus *A* ‖ purgatur *e* purgantur *A* 1741 tum *L* cum *A* ‖ proprium *Grotius* propior *A* proprio *L* *u. 1743 om. A* 1743 ouantes *L* ouantia *e* 1744 tum *L e* uel *A* 1745 pinnis *A* pennis *L* 1746 Strymonias *L e* Strymonia *A* 1747 aperta *A* arta *L* 1751 occulerent flagrantibus *A* occurrent fraglantibus *L* 1752 ignis *L* ignes *A* 1753 sacra sidera *L e* saes sydera *A* ‖ retundit *L* recundit *A* 1754 stellarum *L e* stellas ut *A* 1755 dura *A* signa *L* 1757 suspexeris *L v* suspexerit *A e*

gramina si carpit semesa petacius anser,
si nocturna tibi cornix canit, hesperus aethra
cum redit, innumero si cantu graculus instat,
si matutino fringuilla resultat ab ore,
si fugiunt uolucres raptim freta turbida Nerei,
orchilos infestus si floricomis hymenaeis
ima petit terrae, si denique paruus eritheus
succedit trepide scruposae concaua rupis,
Cecropias si pastus apes uicinus ob ipsa
castra inhibet florumque simul libamina maestae
proxima decerpunt, si Threiciae per aperta
sponte grues trepidant nec sese audacibus aethrae
committunt pinnis, ut longos saepe uolatus
formauere super, si soluit aranea casses,
tenuia si toto uehit auster licia caelo:
mox tempestates et nubila taetra cientur.
Quid maiora canam? cinis en, cinis ipse, repente
cum coit, albenti nix terras uestit amictu.
nix operit terras, rutilis ubi lumina prunis
summa rubent errantque breui caligine crassae
interius nebulae et denso iam fomes in igni
marcescit penitus. pluuios mox arguet austros,
induit inmodicis cum semet floribus ilex.
indiga nam suci ligno natura rigenti est
et cum flore nouo, cum brachia glande grauantur,

1758 gramina *A* tramina *L* ‖ semesa petacius *v* se mens apetat ius *A* semensa petacius *L e* ‖ anser *A* anfer *L* 1760 innumero *v* iu numero *A e* innumeres *L* ‖ graculus *e* gracchulus *A* gragulus *L* 1761 fringuilla *e* pinguilla *A* frinquilla *L* 1762 raptim *A* rapti *L* ‖ Nerei *L e* Nesei *A* 1763 hymenaeis *e* hymineis *A* 1764 petit *e* pete *A* 1765 trepide *scripsi cf. progr. Erfurt. a. 1882 p. XII* trepidae *A e* ‖ scruposae *e* sa ruposae *A* ‖ rupis *e* puppis *A* 1769 grues *A* graues *L* ‖ audacibus *L* audacius *A* ‖ aethrae *L e* aethra *A* 1770 pinnis *A* pennis *L* ‖ longos *v* longus *A e* longos *L* ‖ uolatus *A* uolatur *L* 1772 licia *e* litia *A* 1774 cinis en cinis *Grotius* cinis cinis *A* 1776 prunis *e* primis *A* 1777 breui *e* breues *A* ‖ crassae *Grotius* crassa *A*

uuentis caeli sibi nutrimenta latenter
sponte operata docet. quin et lentiscus amara
indicium est pluuiis. ter fetum concipit arbos
terque nouos genetrix fructus alit ipsaque trino
flore renidescens tria tempora prodit arandi.
ter prorumpentis scillae teres erigitur flos
sulcandique solum ter monstrat tempus adesse.
Sic et crabronum rauca agmina si uolitare
fine sub autumni conspexeris aethere longo,
iam uespertinus primo cum commouet ortus
uergilias pelago, dices instare procellas.
sique sues lentae, si lanae sedula nutrix,
si capra dumosis errans in saltibus ultro
in Venerem pergat, quippe ollis uuidus aer
excitat internum per uiscera mota furorem:
et tempestates et nubila protinus atra
adfore praecipies. quin et gaudebit arator
quique solum iustis uersabit mensibus anni,
plebe gruum prima, gaudebit tardus arator
agmine pigrarum: sic quadam lege deorum
his comes est imber. pecudes si denique terram
lanigerae fodiant, caput at tendatur in arcton,
cum madidus *primum* per marmora turbida condit
pleiadas occasus, cum brumae in frigora cedit
frugifer autumnus, ruet aethra concitus imber.
at ne perruptis terrarum dorsa lacunis
infodiant pecudes, si uasto uiscera hiatu

1783 uuentis *e* huuentis *A* 1785 ter fetum (foetum *e*) *e* terrę cum *A* 1786 trino *e* trinos *A* 1787 renidescens *e* reniscunt *A* 1788 teres *e* tener *A* 1790 uolitare *e* uolitasse *A* 1794 si lanae *e* syllanae *A* 1796 uuidus *e* huuidus *A* 1799 praecipies *v* percipies *A* praecipites *e* ‖ quin et *e* qui nec *A* ‖ gaudebit *e* gaudebis *A* 1800 iustis *v* iusti *A e* 1802 sic *v* si *A e* ‖ deorum *e* dearum *A* 1803 terram *e* terra *A* 1804 at *Grotius* aut *A* ‖ arcton *v* arcum *A* arctum *e* 1805 primum *addidi cf. Hermes XVI p. 123 n. 72 om. A e* 1806 Pleiadas *A* pliadas *e* 1808 at ne *v* Anne *A* An ne *e*

discutiant terrae, ueniet uis aethere toto
dira procellarum, nix omnis uestiet agros,
nix herbas laedet teneras, nix uret aristas.
at si contigerit plures ardere cometas,
inualidas segetes torrebit siccior aer.
nam quae prorumpunt naturae legibus ultro
spiramenta soli, si iustus defuit humor,
arida, per caelum surgentia, desuper aethrae
ignescunt flammis mundique inpulsa calore
excutiunt stellas et crebro crine rubescunt.
Contemplator item: si longo plurima ponto
agmina festinant uolucrum solidamque frequentes
succedunt terram, sterilis desaeuiet aestus
ac sitient agri. nam qua circumflua tellus
adluitur pelago, coquit altas siccior aer
caespitis arentis uenas citiusque calorem
sentit humus succincta salo. fuga protinus ergo
est auium in terras; pauet, has ut uiderit, aestus
agricola et sicco iam deflet mergite culmos.
sed si tum modico producant agmina ab undis
nec trepido passim uersent conuexa uolatu,
laetitia est duris pastoribus, adfore parcos
praesumunt imbres. sic in contraria semper
uota hominis agimur nostrique cupidine fructus
poscimus alterius dispendia. denique et ipsa
sollers natura et rerum genitabilis ordo

1810 discutiant *v* Disijciant *A* Diffutiant *e* 1812 herbas *e* hẹrbas *A* 1813 ardere *v* ardore *A e* 1815 prorumpunt *e* perrumpunt *A* 1818 ignescunt *e* ignescent *A* 1822 succedunt *e* succēdunt *A* ‖ aestus *e* aestas *A* 1823 ac sitient *e* assicient *A* 1824 siccior *e* sicior *A* 1825 uenas *A* uentis *e cf. Hermes XVI p. 134 n. 99* 1826 succincta *Grotius* sic cincta *A* 1827 est *e* Festa *A* ‖ has *Schraderi commentarius Berol.* hos *A* 1828 deflet *e* deflẹt *A* 1829 si tum modico *v* si ĩmodico *A* ſi modico *e* ‖ ab undis *e* abundas *A* 1831 parcos *e* sarcos *A* 1834 poscimus *e* Poscimur *A*

certa suis studiis adfixit signa futuri.
namque et ouis cupido si gramina tondeat ore,
insaturata cibi, decerpens latius agros,
pastor id indicium pluuialis frigoris edet.
et si persultans aries lasciuius herbas
adpetat aut sese sustollant saltibus haedi
uel si iuge gregi cupiant haerere nec usquam
matribus abscedant et si sine fine modoque
pabula delibent, cum tutas uesper adire
conpellat caulas, monstrabunt adfore nimbos.
  Bubus arator item trahit atrae signa procellae,
lambere si lingua prima hos uestigia forte
uiderit aut dextrum prosternere corpus in armum,
uel si prolixis auras mugitibus inplent,
pascua linquentes uix uespere. dat capra moti
rursum signa poli, cum spinis ilicis atrae
multa inhiat. docet haec eadem sus horrida caeno,
gurgitis inluuie si saepius inuoluatur.
  Martius ipse lupus uillarum proxima oberrans
adfectansque locos hominum lectumque laremque
sponte petens crasso consurgere nubila caelo
praemonet. id parui cum stridunt denique mures,
cum gestire solo, cum ludere forte uidentur,
portendunt tibimet; canis id praesentiat, ultro
tellurem fodiens. tamen haec, tamen omnia rerum
adfore uel primo nimbos mox sole docebunt,

1836 certa suis *e* certas uis *A* 1837 ouis *e* uis *A* 1838 insaturata cibi *e* insatus atacibis *A* 1839 id *v* et *A om. e* 1841 adpetat *Grotius* appetit *A* 1843 abscedant *v* ascendant *A* abscendant *e* 1844 uesper adire *v* uespera dire *A e* 1845 conpellat (Compellat) *e* Compellas *A* ‖ nimbos *e* enim bos *A* 1847 lingua *v* linguam *A e* 1848 aut *e* ad *A* ‖ in armum *e* ina pinum *A* 1851 spinis *v* pinis *A* pinnis *e* 1852 caeno *e* cena *A* 1854 lupus *e* lusus *A* 1856 petens *v* potens *A e* 1859 id praesentiat ultro *scripsi cf. Hermes XIII p. 362 n. 45* idi rentia adultis *A* id praeſentia ultro *e*

uel cum curriculis lux ibit coepta secundis,
tertius aut uerso cum uenerit ortus Olympo.
Non spernenda tibi sunt talia, sed memor uni
adde aliud semper; si tertia denique signa
proueniant, firmo uenturum pectore fare.
et transactorum sollers conponere mensum
signa laborabis; si confluxere reperta,
nequaquam trepidare pudor persuadeat ullus.
astrorum lapsus, astrorum protinus ortus
discute, si casus similis et stella per aethram
prodidit. exacti iam summa crepuscula mensis
et surgentis item primordia conscius artis
fare sacrae. mensum confinia summa duorum
caeca latent. lucis haec semper semet in octo
inscia lunaris tendunt facis: ipsa fideli
perquires studio et siquid tibi forte repertum,
pluribus indiciis sollers fulcire memento.

1864 talia *v* alia *A e* 1866 pectore *e* peccat ore *A* 1867 et transactorum *v* Errans actorum *A* E tranfactorum *e* ‖ mensum *e* (℘ mensium) mensum *A* 1868 si confluxere *Grotius* si sic fluxere *A* 1869 trepidare e trepida *A* ‖ pudor *e* pudor at *A* ‖ ullus *Grotius* ullos *A* 1874 sacrae *e* sacre *A* ‖ mensum *e* (℘ mensium) mensum *A* 1877 perquires *A* perquire *L* ‖ tibi *v* sibi *A L e* *post uersum 1878 duabus lineis uacuis interiectis* Ruffi Festi Aratus explicit. Incipit eiusdem orbis terrę *A* RVFI FESTI ARATVS EXPLICIT INCIPIT EIVSDEM ORBIS TERRAE FELIX *e*

INDEX

NOMINVM ET RERVM MEMORABILIVM.